

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Andreja MARKIČ

**POSEBNA PRAVNA UREDITEV POGODBENIH
RAZMERIJ V MLEČNEM SEKTORJU**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZE V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Andreja MARKIČ

**POSEBNA PRAVNA UREDITEV POGODBENIH RAZMERIC V
MLEČNEM SEKTORJU**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**SPECIAL REGULATION OF CONTRACTUAL RELATIONS IN THE
MILK SECTOR**

GRADUATION THESIS
Higher professional studies

Ljubljana, 2016

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija kmetijstvo – zootehnika. Opravljeno je bilo na Oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje Oddelka za zootehniko je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Francija Avsca.

Recenzent: prof dr. Aleš Kuhar

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Silvester ŽGUR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Franci AVSEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Aleš KUHAR
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je diplomsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Andreja Markič

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 637.1(043.2)=163.6
KG	mlekarstvo/mlečni sektor/pogodbena razmerja/pravna ureditev/zakonodaja
KK	AGRIS D50
AV	MARKIČ, Andreja
SA	AVSEC, Franci (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2016
IN	POSEBNA PRAVNA UREDITEV POGODBENIH RAZMERIJ V MLEČNEM SEKTORJU
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	XI, 51 str., 2 pregl., 5 sl., 66 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	Temeljni namen diplomskega dela je obdelati tematiko novele Zakona o kmetijstvu, mlečnih kvotah, uvedbe pisne oblike pogodb pri odkupu mleka in primerjava ureditev problematike v drugih državah. Cilji naloge so bili analizirati nove določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v mlečnem sektorju, umestiti določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v širši okvir ukrepov skupne kmetijske politike po ukinitvi mlečnih kvot in na drugi strani v splošni sistem pogodbenega in obligacijskega prava, primerjati ureditev v drugih državah, posebej z vidika koncentracije in tržne moči proizvajalcev mleka, predelovalcev in trgovine na drobno in sklepno ovrednotiti prednosti in slabosti ureditve pogodbenih odnosov v mlečnem sektorju. Na podlagi analize literature in primerjalne metode smo prišli do ugotovitev, da nove ureditve niso prinesle vsebinskih sprememb, ki bi zagotovile močnejše pravno varstvo šibkejših strank. Prinesle so olajšanje dokazovanja dogovorov med strankami, kar povečuje transparentnost, predvidljivost, zmanjšanje možnosti oziroma pogostnosti sporov in pojavljanja nepoštenih praks.

KEY WORDS DOCUMENTATION

- DN Vs
- DC UDC 637.1(043.2)=163.6
- CX dairy sector/form of contracts/regulations/legislation
- CC AGRIS D50
- AU MARKIČ, Andreja
- AA AVSEC, Franci (supervisor)
- PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
- PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
- PY 2016
- TI SPECIAL REGULATION OF CONTRACTUAL RELATIONS IN THE MILK SECTOR
- DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
- NO XI, 51 p., 2 tab., 5 fig., 66 ref.
- LA sl
- AL sl/en
- AB The basic purpose of the thesis was to process the amendment to the Law on agriculture, milk quotas, the introduction of the written form of contracts for the purchase of milk and comparison of how the problem is regulated in other countries. The objective of the task was to analyze the new provisions on compulsory written contracts in the dairy sector, the provisions on compulsory written contracts in the wider context of the common agricultural policy, following the abolition of milk quotas and, finally, in the general scheme of the contract and the law of obligations, to compare such arrangements in other countries, particularly in terms of the concentration and market power of dairy producers, processors and retail trade and the final evaluation of the advantages and disadvantages of the regulation of contractual relations in the dairy sector. Based on the analysis of literature and comparative methods the conclusion has been made that the new regime did not bring any substantive changes which would provide a greater legal protection for the weaker party. They brought the simplification of the proof of agreements between the parties, increase in transparency, predictability, and the reduction of the possibility or frequency of occurrence of disputes and unfair practices.

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik.....	VIII
1 UVOD	1
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA	1
1.2 NAMEN IN CILJI.....	3
1.3 METODE DELA	4
2 MLEČNI TRG V EVROPSKI UNIJI IN SLOVENIJI	5
3 UREJANJE MLEČNEGA TRGA V EVROPSKI UNIJI IN SLOVENIJI.....	9
4 UVEDBA OBVEZNIH PISNIH POGODB (KONTRAKTUALIZACIJA) V MLEČNEM SEKTORJU.....	13
4.1 UVAJANJE OBVEZNIH PISNIH POGODB O ODKUPU SUROVEGA MLEKA V POSAMEZNIH DRŽAVAH ČLANICAH EU.....	13
4.2 OBVEZNE PISNE POGODBE V SLOVENSKEM MLEČNEM SEKTORJU	16
5 VSEBINSKE IN OBLIČNOSTNE ZAHTEVE ZA POGODBE O ODKUPU SUROVEGA MLEKA V SLOVENIJI.....	20
5.1 SPLOŠNI PRAVNI VIRI POGODBENIH RAZMERIJ V SLOVENIJI	20
5.2 SPLOŠNE PREDPOSTAVKE ZA SKLENITEV POGODBE.....	24
5.3 OBVEZNE SESTAVINE POGODBE O ODKUPU MLEKA	27
5.3.1 Pravna kvalifikacija pogodbe o odkupu surovega mleka in subjekti.....	27
5.3.2 Surovo mleko kot predmet dobave proizvajalca ali drugega prodajalca.....	29
5.3.3 Cena	30
5.3.4 Količina.....	33
5.3.5 Trajanje pogodbe.....	34

5.3.6	Plačilni roki in postopki	34
5.3.7	Način zbiranja in oddaje surovega mleka	35
5.3.8	Primer višje sile.....	36
6	ORGANIZACIJE PROIZVAJALCEV IN POGODBENA POGAJANJA	37
7	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	40
7.1	RAZPRAVA.....	40
7.2	SKLEPI.....	43
8	POVZETEK.....	44
9	VIRI	46
9.1	CITIRANI VIRI	46
9.2	DRUGI VIRI	51

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Obvezne pogodbe o odkupu mleka v državah članicah EU (Poročilo Komisije ..., 2014).	15
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Prireja kravjega mleka s kmetijskih gospodarstev v Sloveniji od 2005 do 2015 (v tonah) (Statistični urad ..., 2015).....	6
Slika 2: Prireja in uporaba kravjega mleka na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2014 (Statistični urad ..., 2015).....	7
Slika 3: Odkupljeno kravje mleko v mlekarnah v Sloveniji od 2005 do 2015 (v tonah) (Statistični urad ..., 2015).....	8
Slika 4: Shematični prikaz možnih pogodbenih razmerij pri odkupu surovega mleka v Sloveniji.....	20
Slika 5: Primerjava cen mleka v državah Evropske unije (EUR/100 kg) (Regulation (EC) No 479/2010).	33

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Od leta 1984 do konca marca 2015, se pravi kar 31 let, je EGS oziroma sedaj Evropska unija omejevala proizvodnjo mleka s t. i. mlečnimi kvotami, ki so bile določene na nacionalni ravni in ravni kmetijskih gospodarstev. Sistem mlečnih kvot je uravnaval proizvodnjo mleka na način, da je moral proizvajalec za presežne količine mleka nad referenčnimi (nad kvoto) plačati poseben prispevek, kar je učinkovito omejevalo presežke, vendar po drugi strani tudi povečevanje proizvodnje.

V okviru splošnih prilagajanj skupne kmetijske politike večjemu vplivu tržnih zakonitosti je bila z 31. marcem 2015 sprejeta odločitev o ukinitvi mlečnih kvot.

Že leta 2010 je Visoka strokovna skupina za mleko pri Evropski komisiji predlagala, da bi nihanja cen in proizvodnje lahko med drugim ublažili tudi s pisnimi pogodbami o odkupu mleka v verigi od proizvajalca do končnega kupca surovega mleka. Ta predlog sta sprejeli najprej Uredba 261/2012/ES (Uredba (EU) št. 261/2012 ..., 2012), ki je dopolnila prejšnjo Uredbo 1234/2007/ES (Uredba Sveta (ES) št. 1234/2007 ..., 2007) o enotni skupni tržni ureditvi, in zatem sedanja Uredba 1308/2013/EU (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013) o enotni skupni tržni ureditvi, pri čemer vsaka država odloča, ali bo predpisala obvezno pisno sklepanje pogodb o odkupu mleka z določenimi obveznimi sestavinami.

Po ugotovitvi iz uvodnega recitala 27 k Uredbi 1308/2013/EU (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013) zakonodaja Unije o formalnih pisnih pogodbah ne obstaja. Vsaka država članica lahko zato samostojno v okviru nacionalnega pogodbenega prava določi obvezno uporabo takšnih pogodb, če pri tem ne krši zakonodaje Unije ter spoštuje pravilno delovanje notranjega trga in skupne ureditve trga. Prepustitev tovrstne odločitve državam članicam je po mnenju zakonodajnih organov EU utemeljena zaradi različnih razmer in v interesu subsidiarnosti.

Če se država članica določi, da morajo biti oddaje surovega mleka, ki jih kmet zagotovi

predelovalcu surovega mleka, zajete v pisni pogodbi med strankama, določi tudi, katero stopnjo ali stopnje oddaje zajema taka pogodba, če oddaja surovega mleka poteka prek enega ali več zbiralcev.

Po drugem odstavku 148. člena Uredbe 1308/2013 (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013) se pogodba o odkupu surovega mleka pripravi pred oddajo v pisni obliki in vsebuje zlasti naslednje elemente:

- ceno, ki se plača za oddajo, in je:
  - nespremenljiva in določena v pogodbi in/ali
  - računana s kombiniranjem različnih dejavnikov, določenih v pogodbi, ki lahko vključujejo tržne kazalnike, ki odražajo spremembe tržnih razmer, oddane količine in kakovost ali sestavo oddanega surovega mleka;
- količino surovega mleka, ki se lahko odda in/ali se mora oddati, in časovni raspored takih oddaj;
- trajanje pogodbe, ki se lahko sklene bodisi za določen ali nedoločen čas z določbami o odpovedi;
- podrobnosti o plačilnih rokih in postopkih;
- načine zbiranja ali oddaje surovega mleka ter
- pravila, ki se uporabijo v primeru višje sile.

V nalogi smo analizirali pravno ureditev pogodb o dobavi mleka v luči splošnih obligacijsko-pravnih predpisov in posebnih predpisov, ki sledijo kmetijskopolitičnim ciljem. V luči splošnih obligacijskih predpisov je izhodišče avtonomija strank, ki je omejena z obvezno pisno obliko in minimalnim trajanjem pogodbe. Posebni veterinarski, kmetijski in živilski predpisi na ravni EU in Slovenije pa zelo podrobno in s prisilnimi določbami določajo minimalne higienske in kakovostne zahteve odkupljenega mleka, postopke vzorčenja ter plačilne roke, ker se mleko šteje za hitro pokvarljiv kmetijski proizvod. Pri tem smo raziskali, kakšne pravice po splošnih predpisih ima pogodbeni stranka v primeru, če druga stranka krši svoje pogodbene obveznosti.

V luči kmetijskopolitičnih predpisov smo z iskanjem po svetovnem spletu našli različne rešitve za določanje fiksnih ali določljivih cen surovega mleka, pogodbeno urejanje časovne

dinamike in pogostnosti prevzema, način in kraj prevzema, razmerja med proizvajalcem, zbiralcem in končnim kupcem, trajanje pogodb ter pravila v primeru višje sile.

Ugotovili smo tudi, ali in v kolikšni meri splošna in posebna konkurenčna pravila preprečujejo zlorabo prevladujočega ali relativno močnejšega tržnega položaja v pogodbenih razmerjih za odkup mleka.

Predvidevali smo, da ima uvedba pogodb o odkupu surovega mleka v obvezni pisni obliki in s širšo predpisano vsebino cilj povečati preglednost in obveščenost pogodbenih strank, zmanjšuje možnost sporov, po drugi strani pa pomeni tudi povečanje transakcijskih stroškov, zlasti v razmerjih med proizvajalci in prvim odkupovalcem (glede na število pogodbenih strank). Prav tako smo mnenja, da uvedba obveznih pisnih pogodb v mlečnem sektorju z navedbo vprašanj, ki jih morata pogodbeni stranki urediti v pogodbi, vendar se o njih prosto pogajata, ne more bistveno spremeniti razmerja pogajalskih moči, ki jih imajo posamezni akterji v mlečni verigi na trgu, lahko pa prispeva k večji transparentnosti (preglednosti) razmerij. Menimo tudi, da imajo predpisi o pisni obliki in vsebini pogodb o odkupu mleka v luči kolektivnih pogajanj med organizacijami proizvajalcev mleka in predelovalci širši pomen, vendar pa ne pridejo v poštev za zadrage, katerih člani so proizvajalci mleka in ki same predelujejo mleko. V Sloveniji postopoma poteka koncentracija ponudbe surovega mleka, vendar je zaradi nedorečenih pogojev o spodbudah organizacijam in skupinam proizvajalcev doslej priznana le ena organizacija proizvajalcev mleka.

1.2 NAMEN IN CILJI

K izbiri teme je pripomoglo tudi dejstvo, da se doma ukvarjamo s pridelavo mleka in da mleko oddajamo v zadrugo. Na podlagi dostopnih gradiv smo pridobili podatke o državah, ki so uvedle obvezne pisne pogodbe v mlečnem sektorju, ter analizirali njihove izkušnje s sistemom obveznih pisnih pogodb.

V sklepnem delu naloge smo kritično ovrednotili uveden sistem pisnih pogodb, ki v Sloveniji ne odstopa bistveno od že utečenega, razen s tem, da izrecno zahteva ureditev posameznih vprašanj (čeprav so nekatera med njimi celo že urejena s prisilnimi predpisi), po drugi strani

pa ne predpisuje vsebinskih usmeritev in jih v veliki meri prepušča »prostemu dogovarjanju«.

Cilji naloge so:

- analizirati nove določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v mlečnem sektorju;
- umestiti določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v širši okvir ukrepov skupne kmetijske politike po ukinitvi mlečnih kvot ter na drugi strani v splošni sistem pogodbenega in obligacijskega prava;
- primerjati ureditev v drugih državah, posebej z vidika koncentracije in tržne moči proizvajalcev mleka, predelovalcev in trgovine na drobno ter
- sklepno ovrednotiti prednosti in slabosti ureditve pogodbenih odnosov v mlečnem sektorju.

1.3 METODE DELA

Pozitivno pravna (veljavna) ureditev pogodbenih razmerij pri odkupu surovega mleka bo prikazana na podlagi opisne in kompilacijske metode, pri kateri bodo uporabljeni predpisi Evropske unije in Republike Slovenije o skupni kmetijski politiki v sektorju mleka in mlečnih izdelkov, splošni predpisi slovenskega obligacijskega prava in spremljajoči, zlasti veterinarsko-higienski predpisi, ter pojasnjeni odnosi med temi pravnimi viri. Uporabljena bo tudi strokovna literatura, kot so komentarji zakonov in drugih predpisov, članki, strokovne razprave in podobno.

Z metodo analize smo proučili dosegljivo obstoječo sodno prakso v zvezi s pogodbenimi razmerji pri dobavi mleka. Na podlagi metode analogije smo tudi ugotavljali, katere sodne odločbe bi bile lahko pomembne pri reševanju sporov o pogodbenem odkupu surovega mleka, čeprav se nanašajo na drugačne dejanske okoliščine. Posebej smo poskušali ugotoviti, kako sodišča v praksi razlagajo pravne standarde glede na vse okoliščine posameznega primera (na primer načelo vestnosti in poštenja).

Na podlagi primerjalne metode smo primerjali dejansko stanje, ureditev in izkušnje v zvezi z urejanjem pogodbenih razmerij v drugih državah ter uporabnost le-teh za Slovenijo.

2 MLEČNI TRG V EVROPSKI UNIJI IN SLOVENIJI

Živilskopredelovalna industrija spada med najpomembnejše gospodarske panoge tako v Evropski uniji kot tudi pri nas. Končni rezultati proizvodnje so živilski proizvodi, ki so pripravljene za končno porabo, ali polproizvodi, ki gredo v nadaljnjo predelavo. Živilskopredelovalna industrija je najtesneje povezana ravno s kmetijstvom, saj ji to omogoča in daje surovine za kasnejšo predelavo. Pomemben del industrije predstavlja mlekarska panoga, ki je v Sloveniji najpomembnejša panoga živinoreje, znotraj nje pa prireja mleka (Dernulc, 2002).

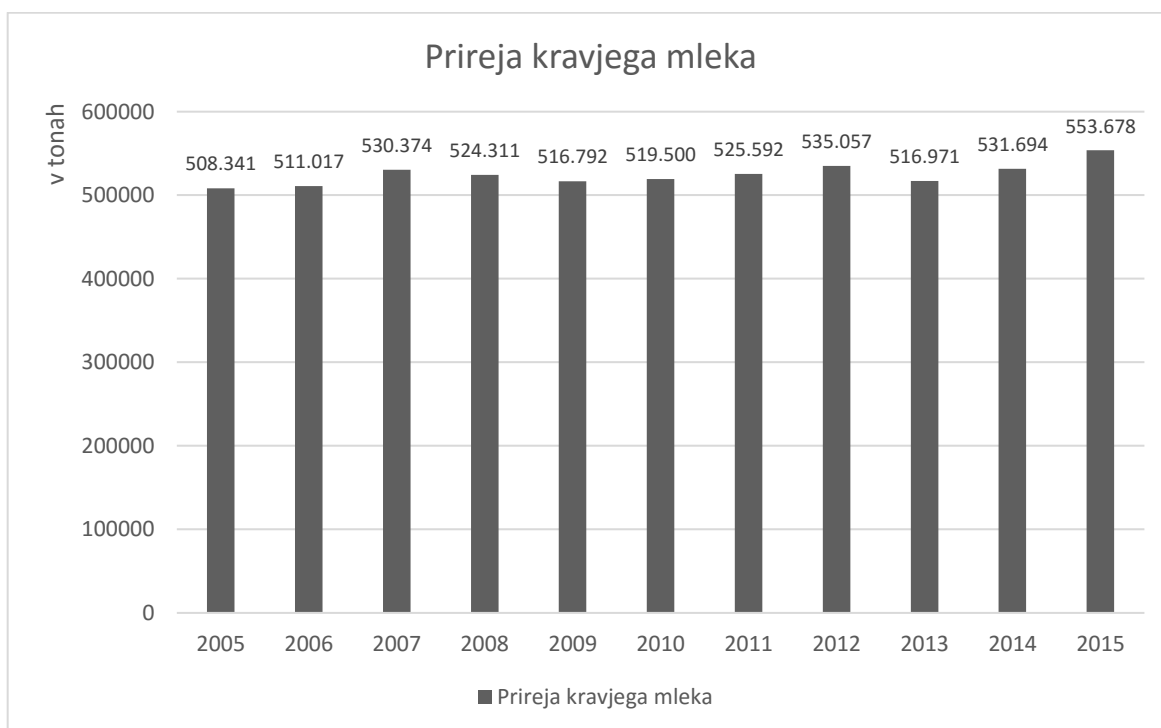
Leta 1874 so bili v Sloveniji z ustanovitvijo mlekarske zadruga v Poljubiňju postavljeni temelji mlekarstva. Kasneje so se zadruga pričele združevati v Mlekarsko zvezo. V času prve svetovne vojne se je Mlekarska zveza znašla v težavah in njeno mesto je zasedla Mlekarska družba Jugoslavije, ki so jo leta 1925 preimenovali v Osrednje mlekarne. Tako imenovana moderna mlekarska industrija se je v Sloveniji pričela razvijati po drugi svetovni vojni. V tem času je bila prodaja mleka in mlečnih izdelkov odvisna predvsem od večjih mest, kjer so veliko vlagali v obnovo obstoječih in gradnjo novih mlekarn. Hiter vzpon in razvoj mlekarstva v Sloveniji je zavrnil razpad Jugoslavije, ki je predstavljala velik gospodarski trg. Drug udarec je bil mlekarstvu zadan konec prejšnjega stoletja zaradi vedno večje odprtosti trga in tuje konkurenčnosti (Valenčič, 1990).

Leta 1996 je Slovenija z Evropsko unijo podpisala sporazum o pridružitvenem članstvu, kar jo je leta 2004 privedlo do polnopravnega članstva. S tem je dokončno odprla domače trge tuji konkurenci (Dernulc, 2002).

V Evropski uniji velja skupna kmetijska politika, ki je po priključitvi pričela veljati tudi za Slovenijo. Skupna kmetijska politika temelji na načelih proste prodaje izdelkov med državami članicami, podpira in daje prednost pridelavi v Evropski uniji in se vse bolj osredotoča na varovanje okolja ter razvoj podeželja. Mlekarstvo je v Evropski uniji ena od najpomembnejših dejavnosti, o čemer pričča tudi podatek, da Evropska unija predstavlja kar 26 % celotne svetovne proizvodnje mleka in mlečnih izdelkov (Mlekarna Celeia, 2006).

V Slovenskem kmetijstvu je proizvodnja kravjega mleka najpomembnejša usmeritev v kmetijstvu. V zadnjih letih prispeva 14 % skupne vrednosti kmetijskih proizvodov (MKGP, 2016b).

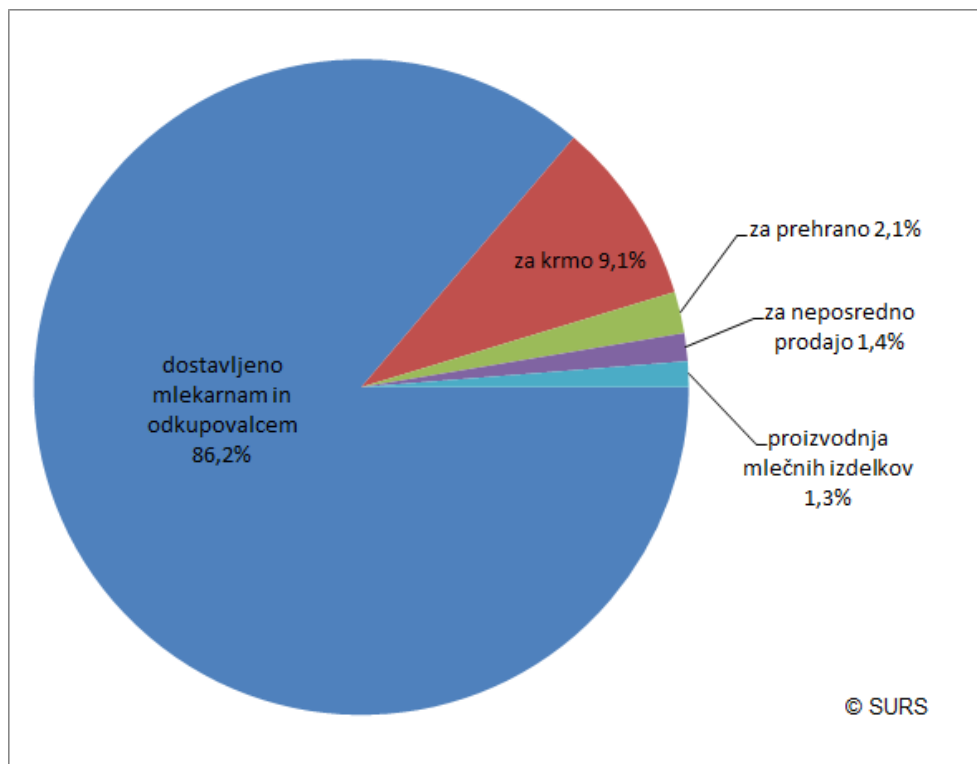
Iz Slike 1 je razvidno, da se letna količina prirejenega kravjega mleka v Sloveniji v zadnjih petnajstih letih giblje okrog 500.000 ton. Kriza na svetovnem trgu v letu 2009 se je odrazila tudi v Sloveniji, saj je prireja kravjega mleka upadla in začela ponovno rasti šele po letu 2012. Zagotovo so na to vplivale razmere na mlečnem trgu v Evropski uniji ter neustrezna ureditev mlečnega trga tako v Evropski uniji kot tudi pri nas.

Slika 1: Prireja kravjega mleka s kmetijskih gospodarstev v Sloveniji od 2005 do 2015 (v tonah) (Statistični urad ..., 2015).

Slovenski kmetje največ, in sicer kar 86,2 % proizvedenega mleka dostavijo mlekarnam in odjemalcem, kot prikazuje Slika 2. Ostale količine mleka porabijo za krmo, prehrano, prodajo neposrednim odjemalcem ter jih namenijo za pridelavo različnih mlečnih izdelkov. Proizvajalci torej večino namolzenega mleka prodajo odkupovalcem za predelavo v mlekarnah, ki dobavljeno mleko predelajo za nadaljnjo uporabo. Mleko je hitro pokvarljiv kmetijski proizvod, ki ne prenese daljšega skladiščenja, po drugi strani pa proizvajalcu

prinaša sprotne dohodke, zato sta zanesljiva oddaja in ustrezna raven plačila bistvena elementa gospodarskega položaja proizvajalca. Verjetno je prav v teh okoliščinah temeljni razlog za uvedbo formalnih pogodbenih razmerij v sektorju mleka.

Slika 2: Prireja in uporaba kravjega mleka na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2014 (Statistični urad ..., 2015).

Na sliki 3 je razvidno, da največ pridelanega mleka od proizvajalcev odkupijo mlekarne za nadaljnjo predelavo, večinoma preko kmetijskih zadrug.

Slika 3: Odkupljeno kravje mleko v mlekarnah v Sloveniji od 2005 do 2015 (v tonah) (Statistični urad ..., 2015).

V letu 2009 je sektor mleka zaradi zmanjšanja povpraševanja po mlečnih izdelkih, ki je sledilo izjemno visokim cenam leta 2007, zašel v hudo krizo. Pri premagovanju le-te so se za učinkovita izkazala orodja varnostne mreže. Kriza je razkrila tudi nekatere pomanjkljivosti na področju tržne usmerjenosti sektorja mleka. Komisarka za kmetijstvo in razvoj podeželja pri Evropski komisiji se je zato odločila ustanoviti strokovno skupino na visoki ravni za mleko za pripravo srednje- in dolgoročnega regulativnega okvira, ki bi lahko prispeval k stabilizaciji trga in prihodkov proizvajalcev mleka. Skupina na visoki ravni se je od oktobra 2009 do junija 2010 sestala desetkrat in temeljito ocenila vsa vprašanja in vidike, ki naj bi jih predlog obravnaval. Skupino so sestavljali predstavniki vseh držav članic EU. Predsedoval ji je generalni direktor Komisije za kmetijstvo in razvoj podeželja, sestankov pa se je udeleževal tudi opazovalec iz sekretariata Evropskega parlamenta. Pisne in ustne prispevke so ji predložile skupine glavnih evropskih zainteresiranih strani v dobavni verigi mleka in mlečnih izdelkov: COPA-COGECA, European Milk Board (evropska organizacija za mleko) in Evropska koordinacija Via Campesina (vse tri zastopajo kmete), European Dairy Association (Evropsko združenje za mlečne izdelke, ki zastopa predelovalce mleka), EUCOLAIT (evropsko združenje trgovcev z mlekom in mlečnimi izdelki), EUROCOMMERCE (evropsko združenje trgovcev na drobno) in BEUC (evropsko

potrošniško združenje) (Predlog Uredbe ..., 2010).

Kriza je velik pečat pustila tako na slovenskem kot tudi evropskem mlečnem trgu, kar se odraža predvsem v cenah odkupnega mleka. Odkupna cena kravjega mleka se oblikuje glede na vsebnost maščobe, beljakovin, skupnega števila mikroorganizmov in števila somatskih celic. Vsebnost mikroorganizmov ugotavljamo s štetjem kolonij mikroorganizmov na ploščah ali z instrumentalno metodo in jo izrazimo v skupnem številu mikroorganizmov v 1 ml mleka (Bajt, 2011: 28).

Po podatkih TIS (tržno-informacijskega sistema), ki deluje pod okriljem Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja, je decembra 2015 povprečna odkupna cena mleka znašala 30,70 EUR za 100 kilogramov mleka. Glede na podatke, da je cena mleka novembra 2015 znašala 30,93 EUR za 100 kilogramov, lahko trdimo, da se cena mleka na slovenskem tržišču niža. Poročilo nizozemske organizacije za kmetijske trge, imenovane LTO, je v zadnji objavi cen mleka za december 2015 navedla, da je bila povprečna odkupna cena mleka 29,77 EUR za 100 kilogramov mleka, medtem ko je novembra istega leta znašala 29,74 EUR. V primerjavi z decembrom leta 2014 se je cena mleka znižala za 3,43 EUR, kar znaša 10,3 %. Čeprav se je večina mlekarjev leta 2015 trudilo zadržati ceno na isti ravni ali jo minimalno zvišati, se je v večini držav Evropske unije cena mleka znižala. O zvišanju cene mleka so poročali iz francoske mlekarne Danone, ki je ceno zvišala za kar 2,4 EUR, iz nemške združne mlekarne (DMK) ter iz nizozemske DOC Cheesa, kjer so odkupno ceno zvišali za 1,00 EUR (Govedorejsko poslovno združenje, 2015).

3 UREJANJE MLEČNEGA TRGA V EVROPSKI UNIJI IN SLOVENIJI

Proizvodnja mleka v Evropski uniji je leta 2015 predstavljala skoraj 51 milijard EUR oziroma 35,1 % (European Commission, 2016), v Sloveniji pa 32,8 % vrednosti izlozkov (outputa) kmetijske proizvodnje (European Commission, 2016). Od začetkov skupne kmetijske politike je bila proizvodnja mleka predmet različnih ukrepov, med katerimi so sprva prevladovali ukrepi urejanja trga preko intervencijskih cen, intervencijskega odkupa in skladiščenja, omejevanja proizvodnje (s plačili za omejevanje proizvodnje in dodatnimi plačili za prekoračitev kvot), katerih pomen se je postopoma umikal proizvodno nevezanim

neposrednim plačilom. Tako so proizvodno nevezana neposredna plačila leta 2014 znašala 90 %, proizvodno vezana plačila za mleko pa le 0,5 % izdatkov skupne kmetijske politike (European Commission, 2016).

Področje pridelovanja mleka je urejeno z ustrežno zakonodajo, s katero se mora kmetija pred začetkom opravljanja tovrstne dejavnosti podrobno seznaniti. Kmetija (obrat), ki trži surovo mleko (kravje, kozje ali ovčje) doma na kmetiji, se pravi končnemu potrošniku, mora prvenstveno upoštevati tako smernice dobre kmetijske kot dobre higienske prakse, opredeljene v Uredbi ES št. 853/2004 (Uredba (ES) št. 853/2004 ..., 2004). Količine mleka, namenjene neposredno dobavi končnemu potrošniku na mestu pridelave, ne smejo preseči 30 litrov na dan oziroma 10.000 litrov surovega mleka letno – kmetiji se ni potrebno posebej registrirati za prodajo surovega mleka (Pravilnik o določitvi ..., 2014).

Po določbah I. poglavja iz Oddelka IX k Uredbi št. 853/2004/ES (Uredba (ES) št. 853/2004 ..., 2004) morata biti surovo mleko in kolostrum pridobljena od živali:

- »ki ne kažejo nobenih znakov kužnih bolezni, ki se prenašajo z mlekom in kolostrumom na ljudi;
- ki so v dobrem splošnem zdravstvenem stanju, ki ne kažejo nobenih znakov bolezni, ki bi lahko imela za posledico kontaminacijo mleka in kolostruma, in še zlasti, ki niso zbolele za okužbo genitalnih poti, enteritisom z diarejo in vročino, ali z vidnim vnetjem vimen;
- ki nimajo nobenih ran na vimenih, ki bi utegnile vplivati na mleko in kolostrum;
- ki jim niso dajali nedovoljenih snovi ali pripravkov in pri katerih ni bilo nobene nezakonite uporabe v smislu Direktive 96/23/ES;
- pri katerih se po dajanju dovoljenih proizvodov ali snovi upošteva karenc, predpisana za te proizvode ali snovi«.

Kmetija, ki se ukvarja s pridelavo mleka, mora biti v skladu s Pravilnikom o registraciji in odobritvi obratov na področju živil (2014) registrirana in vpisana v Register obratov za proizvodnjo živil živalskega izvora kot primarni pridelovalec mleka in imeti letne kvote za neposredno prodajo, če proda več kot 30 l mleka na dan končnemu potrošniku na mestu pridelave oziroma v vsakem primeru, če prodaja mleko na tržnici, na mlekomatih, dovaža

mleko npr. od vrat do vrat, oziroma prodaja mleko drugim nosilcem živilske dejavnosti (mlekarne, nosilci gostinske dejavnosti, trgovci, šole, bolnišnice ...). Za prevoz mleka pa mora kmetija izpolnjevati še zahteve Uredbe (ES) št. 852/2004, ki se nanašajo na Zahteve za premične in/ali začasne obrate (kot so sejemski šotori, tržne stojnice, premična prodajna vozila), prostore ... in vse posebne zahteve, določene za posamezno vrsto živil iz Uredbe 853/2004/ES (Uredba (ES) št. 853/2004 ..., 2004).

Zaostritev mlečne krize leta 2009 je posledica dejstva, da se je proces reforme v sektorju mleka in mlečnih izdelkov začel precej pozneje kot v drugih sektorjih – dejansko šele leta 2003. Ker so se dolgo uporabljale nespremenljive kvote in visoke institucionalizirane cene z dejansko zagotovljeno prodajo mlečnih izdelkov, je trg postal tog. To je pogosto oviralo strukturno prilagoditev, udeleženci v proizvodni verigi niso bili spodbujeni, da bi se odzvali na tržne signale, vključno z gibanjem cen, manj pa je bilo tudi spodbud za inovacije ali rast produktivnosti. Reforma sektorja mleka in mlečnih izdelkov bi morala biti podobna reformam v drugih sektorjih, katerih cilj je bil povečati tržno usmerjenost in „svobodno kmetovanje“. To naj bi prineslo povečanje učinkovitosti, sektorju EU pa omogočilo, da izkoristi tržne priložnosti v EU in zunaj nje (Predlog Uredbe ..., 2010).

Tako imenovani sveženj ukrepov za mleko, ki je bil objavljen marca 2012, je začel v celoti veljati 3. oktobra 2012, uporabljal pa se bo do 30. junija 2020. Izvedbena in delegirana uredba sta bili objavljeni junija (Delegirana uredba ..., 2012) in septembra 2012 (Izvedbena uredba ..., 2012).

Zaradi omejevanja prireje mleka je tedanja Evropska gospodarska skupnost (EGS) z Uredbo Sveta št. 857/84/EGS z dne 2. aprila 1984 uvedla dodatno dajatev (additional levy) za mleko in mlečne izdelke. Dajatev so sprva uvedli za devet let. Zatem so jo od 1. aprila 1993 podaljšali za nadaljnjih sedem let (z Uredbo Sveta št. 3950/92/ES), leta 1999 pa še za nadaljnjih osem let, začeni s 1. aprilom 2000 (z Uredbo Sveta št. 1256/1999/ES). Po srednjeročnem pregledu skupne kmetijske politike je bila sprejeta nova Uredba št. 1777/2003/ES, ki je sistem mlečnih kvot podaljšala do kvotnega leta 2014/2015 (Avsec in Erjavec, 2005: 233).

Po dobrih 30 letih je Evropska unija ukinila sistem mlečnih kvot, kar naj bi po mnenju bruseljskih birokratov pomenilo priložnost za kmete. Po drugi strani pa se marsikateri kmet, ki se ukvarja z mlekarstvom, boji, da bodo odkupne cene mleka padle. Mlečne kvote je Evropska unija uvedla leta 1984, ko je bilo obdobje prevelike ponudbe mleka, in na tak način omejila proizvodnjo. Slovenija je sistem mlečnih kvot uvedla leta 2005/2006 ob podpisu pristopne pogodbe z EU. Globalno povpraševanje po mleku in mlečnih izdelkih naj bi po predvidevanjih povprečno naraščalo z 2,1-odstotno stopnjo na leto (Sjol.Net, 2016).

Ker kriza v kmetijskem sektorju, kljub številnim ukrepom, še vedno traja, je Evropska komisija marca 2016 uvedla izjemne ukrepe za nadaljnjo podporo evropskim kmetom v težavah. Evropska komisija je poleg vrste ukrepov namenila tudi 500 milijonov EUR podpore za omilitev kratkoročnih težav in izboljšanje konkurenčnosti. S pomočjo tega denarja so se delno stabilizirala razmerja na posameznih kmetijskih trgih. Ukrepi, sprejeti s strani Sveta za kmetijstvo in ribištvo, 15. februarja 2016, so se delili na splošne ukrepe v kmetijstvu ter na ukrepe v posameznem sektorju. V okviru splošnih ukrepov se je Slovenija odločila podpreti sledeče (Predlog ukrepov Republike Slovenije..., 2016):

- uvedba kombinacije ukrepov za najbolj ogrožene sektorje na osnovi določb 219(1) člena Uredbe 1308/2013 tudi v letu 2016 po vzoru paketa iz leta 2015;
- uvedba izrednih promocijskih ukrepov na trgu EU in trgih tretjih držav;
- vzpostavitev sistema izvoznih kreditov na ravni EU, s katerimi bi delno kompenzirali ukinitvev izvoznih spodbud in prispevali k večji prodaji kritičnih proizvodov na tretjih trgih;
- uvedba obveznega označevanja izvora/porekla surovin, zlasti pri mleku, s čimer bi v večji meri spodbujali lokalno proizvodnjo in kratke dobavne verige;
- proučitev razmer v verigi, vključno z nepoštenimi praksami na trgu EU in dumpinškimi pristopi na trgih posameznih držav članic, s ciljem, da se vzpostavijo učinkovita pravila za sankcioniranje slabih praks;
- proučitev možnosti uporabe finančnih instrumentov EIB za pomoč najbolj ogroženim kmetijam (izpostavljene so zlasti kmetije, ki so v zadnjem obdobju investirale);
- nadaljevanje aktivnosti Komisije pri odpravi trgovinskih ovir, zlasti v povezavi z ruskim embargom.

V sektorju mleka se je Slovenija odločila podpreti podaljšanje ukrepov zasebnega skladiščenja ter intervencijskega odkupa masla in posnetega mleka v prahu, začasen dvig intervencijske cene za maslo in mleko v prahu, kar bi dvignilo interes ponudbe masla in posnetega mleka v prahu, proučitev možnosti vzpostavitve ukrepa zasebnega skladiščenja na način, da bi se po preteku skladiščenja stimuliral izvoz uskladiščenega blaga na tretje trge oziroma da bi se dovolilo večjo prožnost pogojev pri predčasnem umiku zalog v okviru zasebnega skladiščenja, kadar gre blago v izvoz, ter uvedbo obveznega označevanja porekla pri mleku (Predlog ukrepov Republike Slovenije..., 2016).

4 UVEDBA OBVEZNIH PISNIH POGODB (KONTRAKTUALIZACIJA) V MLEČNEM SEKTORJU

4.1 UVAJANJE OBVEZNIH PISNIH POGODB O ODKUPU SUROVEGA MLEKA V POSAMEZNIH DRŽAVAH ČLANICAH EU

Obvezne pogodbe o odkupu mleka v smislu 185.f člena prejšnje Uredbe 1234/2007/ES, ki je bil dodan z Uredbo 261/2012/EU, oziroma 148. člena sedanje Uredbe (Uredba (EU) 1308/2013 ... (2013), je doslej uvedlo 12 držav članic Evropske unije.

Nekatere so to storile celo pred začetkom veljavnosti svežnja ukrepov za mleko. Med prvimi državami članicami, ki je na nacionalni ravni uvedla obvezne pisne pogodbe o odkupu mleka („kontraktualizacijo“), je bila Francija, ki je to obveznost določila že z Zakonom o posodobitvi kmetijstva in ribištva (Loi n° ..., 2016), ki je bil sprejet leta 2010. Po členu L631-24, ki je bil s tem zakonom dodan v Zakonik o kmetijstvu in morskem ribištvu, se lahko predpiše obvezno sklepanje pogodb med proizvajalci in kupci za kmetijske proizvode, ki so namenjeni preprodaji ali predelavi. Te pogodbe morajo vsebovati določbe o trajanju pogodbe, o količinah proizvodov, načinu zbiranja oziroma dobave, merilih in načinih določanja kupnine (cene), načinu plačila ter načinu spremembe pogodbe in odstopa od pogodbe ter o predhodnem obvestilu o prenehanju pogodbe. Te pogodbe naj bi tudi prepovedale kupcem vračati blago prodajalcem, razen če blago ne ustreza predpisom.

Obveznost pisnih pogodb se lahko uvede z razširitvijo ali homologacijo medpanožnega

sporazuma, ali če medpanožni sporazum ni razširjen ali homologiran, z dekretom Državnega sveta. Ta dekret predpiše tudi minimalno trajanje pogodbe, ki ne sme biti krajše od petih let, ter načine prodaje, za katere je dopustno krajše trajanje.

Zadruga namesto sklenitve pisne pogodbe članom izročijo izvod pravil ali drugega akta, katerega vsebina ustreza predpisanim sestavinam pogodbe o dobavi kmetijskih proizvodov.

Zakon je določal, da se obveznost pisnih pogodb nanaša na vse kmetijske proizvode, ki so dobavljeni v Franciji, in da gre za določbe javnega reda («ordre public»). Takšna narava določb pomeni, da se v primeru, ko bi se za pogodbo o odkupu mleka, dobavljenega v Franciji, zaradi povezave z več pravnimi redi uporabilo drugo, nefrancosko pravo, ne bi smelo uporabiti, če bi bil učinek njegove uporabe v nasprotju z javnim redom Republike Francije – obvezno vsebino in pisno obliko pogodb o dobavi kmetijskih proizvodov.

Ker se medpanožna organizacija ni uspela dogovoriti o sestavinah pogodbe o odkupu mleka, je dekret z dne 30. decembra 2012 predpisal obvezno sklepanje pogodb o odkupu mleka v pisni obliki in s predpisano vsebino (Alim'agri, 2016).

Na te določbe se je naslonila Uredba 261/2012/ES (Uredba (EU) št. 261/2012 ..., 2012), ko je države članice pooblastila, da lahko predpišejo obvezno pisno obliko in obvezne vsebinske sestavine pogodbe, ki jo sklene kmet o oddaji mleka s predelovalcem, lahko pa se ta obveznost razširi tudi na vse stopnje oddaje mleka, če oddaja poteka preko več zbiralcev. Zbiralec v kontekstu te uredbe pomeni »podjetje, ki prevaža surovo mleko od kmeta ali drugega zbiralca do predelovalca surovega mleka ali drugega zbiralca, pri čemer se lastništvo nad surovim mlekom vsakokrat prenese«.

Pogodba in/ali ponudba za sklenitev pogodbe se pripravi pred oddajo v pisni obliki in mora vsebovati zlasti naslednje elemente:

- »ceno, ki se plača za oddajo;
- količino surovega mleka, ki se lahko odda in/ali se mora oddati, in čas takih oddaj;
- trajanje pogodbe, torej bodisi za določen bodisi nedoločen čas, z določbami o odpovedi;

- podrobnosti o plačilnih rokih in postopkih;
- načine zbiranja ali oddaje surovega mleka ter
- pravila, ki se uporabijo v primeru višje sile« (novi člen 185f, ki ga je Uredba 261/2012/EU dodala v Uredbo 1234/2007/ES, in člen 148 sedaj veljavne Uredbe 1308/2013/EU).

Pogodba na prvi stopnji, torej med kmetom in prvim kupcem, mora trajati minimalno dobo, ki jo določi država članica, ta doba pa mora trajati najmanj šest mesecev.

Preglednica 1: Obvezne pogodbe o odkupu mleka v državah članicah EU (Poročilo Komisije ..., 2014).

Država članica	Datum uvedbe z nacionalno zakonodajo	Minimalno trajanje pogodbe
Latvija	september 2009	-
Francija	april 2011	5 let
Italija	marec 2012	6 mesecev
Španija	oktober 2012	1 leto
Litva	oktober 2012	-
Madžarska	december 2012	6 mesecev
Slovaška	december 2012	-
Hrvaška	junij 2013	6 mesecev
Ciper	junij 2013	6 mesecev
Portugalska	junij 2013	6 mesecev
Bolgarija	november 2003	6 mesecev
Romunija	1. četrletje leta 2014	6 mesecev

Sedem držav članic je kot minimalno trajanje pogodbe, ki jo kupec ponudi kmetu, določilo šest mesecev, Španija se je odločila za enoletne pogodbe, Francija pa za petletne. V Združenem kraljestvu so se proizvajalci in predelovalci po zgledu določb svežnja ukrepov za mleko dogovorili o prostovoljnem kodeksu ravnanja, ki določa pogodbe pod podobnimi pogoji, kot so določeni v svežnju ukrepov za mleko, in pokriva več kot 85 % proizvodnje surovega mleka (Dairy industry, 2016). Kodeks dobre prakse so podpisali tudi v Belgiji, in sicer 98 % predelovalcev ter tri največje organizacije kmetov. Kodeks vključuje zlasti dogovore o kakovosti, odpovednem roku za kmete in kupce, trajnostnosti in vlogi organizacij proizvajalcev. V Nemčiji se za oddajo mleka, o kateri pogajanja potekajo z organizacijami proizvajalcev, navadno uporabljajo vzorčne pogodbe, ki bodo v prihodnje poleg kakovosti, cenovnih parametrov in trajanja vključevale tudi podrobnejše podatke o količini mleka. Pogodbe so postale obvezne predvsem v državah članicah, kjer je bila

zadružna struktura pogodbenih razmerij med proizvajalci in predelovalci v sektorju mleka in mlečnih proizvodov manj izrazita.

V teh primerih gre večinoma za oddaje mleka zasebnim zbiralcem ali trgovskim podjetjem. Kmetje približno 64 % vsega kravjega mleka oddajo zadrugam predelovalkam ali zadrugam zbiralkam, katerih člani so. Za Francijo ni bilo mogoče razlikovati med oddajami mleka zadrugam predelovalkam in zadrugam zbiralkam. V Nemčiji se oddaja mleka zasebnim predelovalcem večinoma izvaja v okviru organizacij proizvajalcev ali njihovih združenj. Deleži posameznih vrst pogodbenih razmerij so v zadnjih letih na splošno dokaj stabilni. Kljub temu, da so nekatere države članice (EE, IT, LV, AT in SK) poročale o povečanju oddaje mleka zasebnim zbiralcem, ostaja delež takih oddaj razmeroma majhen (Poročilo Komisije ..., 2014).

4.2 OBVEZNE PISNE POGODBE V SLOVENSKEM MLEČNEM SEKTORJU

Slovenija je izkoristila opcijo iz Uredbe 261/2012 (Uredba (EU) št. 2016/2012 ..., 2016), da kot država članica predpiše obvezno sklepanje pisnih pogodb o odkupu surovega mleka, ter v letu 2014 spremenila in dopolnila Zakon o kmetijstvu z drugo novelo (Zakon o spremembah ..., 2014). Ta novela je uredila ne le obvezno sklepanje pogodb v mlečnem sektorju, temveč tudi plačilne roke v agroživilski verigi.

Po novem 58. a členu zakona, ki ga je dodala druga novela Zakona o kmetijstvu ... (2006), morajo pogodbe o odkupu surovega mleka, namenjenega predelavi, ki jih sklepajo proizvajalci mleka in odkupovalci oziroma predelovalci mleka, izpolnjevati pogoje iz predpisov Unije in morajo biti sklenjene v pisni obliki. Iz te določbe izhaja, da morajo biti vse pogodbe o odkupu surovega mleka, ne samo pogodba o odkupu med proizvajalcem in prvim odkupovalcem, sklenjene v pisni obliki in z vsebino, ki jo zahtevajo predpisi Evropske unije.

Na podlagi zakonskega pooblastila iz 58. a člena Zakona o kmetijstvu je vlada konec leta 2014 sprejela Uredbo o izvajanju uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka (2014). Ta uredba je

določila podrobnejše pogoje glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka in mlečnih izdelkov za izvajanje Uredbe (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 922/72, (EGS) št. 234/79, (ES) št. 1037/2001 in (ES) št. 1234/2007 z vsemi kasnejšimi spremembami in dopolnitvami (2013).

Vladna uredba o pogodbenem urejanju odkupa surovega mleka je zelo kratka. V 2. členu določa, da morajo pogodbe, katerih predmet je odkup surovega mleka, namenjenega predelavi, vsebovati obvezne sestavine, določene v drugem odstavku 148. člena Uredbe 1308/2013/EU.

Nosilci kmetijske politike v Sloveniji so torej ocenili, da bi uvedba pisnih pogodb o odkupu mleka s sestavinami v skladu z evropskimi predpisi pozitivno vplivala na trg mleka po odpravi kvot, pri čemer so se verjetno naslonili na razloge, ki jih v prid pisnemu sklepanju takšnih pogodb navaja Uredba 1308/2013. Pogodbe "lahko" okrepijo odgovornost proizvajalcev v verigi mleka in mlečnih proizvodov, pripomorejo k večjemu upoštevanju signalov trga, izboljšujejo prenos cen, prilagajajo ponudbo povpraševanju in preprečujejo nekatere nepošteno trgovinske prakse (138. uvodna izjava k Uredbi št. 1308/2013) (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013). Za proizvajalce in predelovalce so po odpravi sistema mlečnih kvot koristno orodje za načrtovanje obsega njihove proizvodnje.

V skladu s členom 148 Uredbe 1308/2013/EU (Uredba (EU) št. 1308/2013..., 2013) imajo države članice možnost, da uvedejo obvezno sklepanje pisnih pogodb med kmeti in predelovalci, ter da lahko v primeru, če uvedejo to možnost, od kupcev mleka zahtevajo, da kmetom ponudijo minimalno trajanje pogodbe. Te pogodbe se pripravijo pred oddajo mleka in vsebujejo točno določene elemente: cena, količina, trajanje, podrobnosti o plačilu in zbiranju ali oddaji mleka ter pravila za primer višje sile. Stranki se o vseh teh elementih in drugih elementih pogodbe o odkupu surovega mleka prosto pogajata, kmetje pa imajo pravico, da ponudbo minimalnega trajanja, ki jo vsebuje pogodba, zavrnejo.

Obveznost pogodbe ne velja, kadar kmet odda mleko zadrugi, katere član je, če statut ali pravila te zadruge vsebujejo določbe s podobnimi učinki, kot jih ima predpisana pogodba.

Zanimivo je, da „statuti“ oziroma pravila kmetijskih zadrug v Sloveniji praviloma odkupa mleka in drugih kmetijskih proizvodov ne urejajo podrobneje. V takšnem primeru so pravila o oddaji proizvodov korporacijskopravne in ne obligacijskopravne, obveznostnopravne narave, ker jih sprejme občni zbor ali drug organ zadruga (na primer upravni odbor). Razlog, zaradi katerega se tak način urejanja razmerij v živilski verigi ne uporablja, je verjetno položaj zadruga kot odkupovalke, ki praviloma nima lastne predelave in je torej močno odvisna od pogodbenega razmerja z naslednjim členom v verigi, praviloma mlekarno. V nekaterih primerih pa so kmetijske zadruga, ki odkupujejo mleko, za skupno trženje ustanovile organizacijo druge stopnje, da si izboljšajo pogajalski položaj do mlekarn. Tako so na primer kmetijske zadruga iz gorenjske in osrednjeslovenske regije ustanovile družbo Mlekop, Združene kmetijske zadruga, d.o.o., preko katere na slovensko, italijansko in hrvaško tržišče plasirajo okrog 85 milijonov kg mleka (Gozd Bled, 2016). Zadruga Govedorejsko poslovno združenje, z.o.o. pa se je vključila v največjo italijansko mlekarsko zadruga druge stopnje (Govedorejsko poslovno združenje, 2012).

Sprejemanje pravil o dobavi mleka zadrugi kot prvemu odkupovalcu na organih zadruga namreč predpostavlja določeno stabilnost teh pravil, saj občnega zbora niti upravnega odbora ni mogoče oziroma vsaj ni praktično sklicevati za vsako spremembo podrobnih pravil. Po drugi strani pa stabilnost pravil predpostavlja tudi določeno poslovno samostojnost zadruga, ki jo je lažje doseči v zadrugi, ki sama predeluje odkupljeno mleko, kot v zadrugi, ki mleko samo odkupi zaradi nadaljnje prodaje in se mleko predela šele na naslednjih stopnjah živilske verige, pri čemer so pogoji odkupa mleka od kmetov zaradi hitre pokvarljivosti proizvoda odvisni od pogojev, ki jih zadruga uspe dogovoriti z nadaljnjimi člani v verigi.

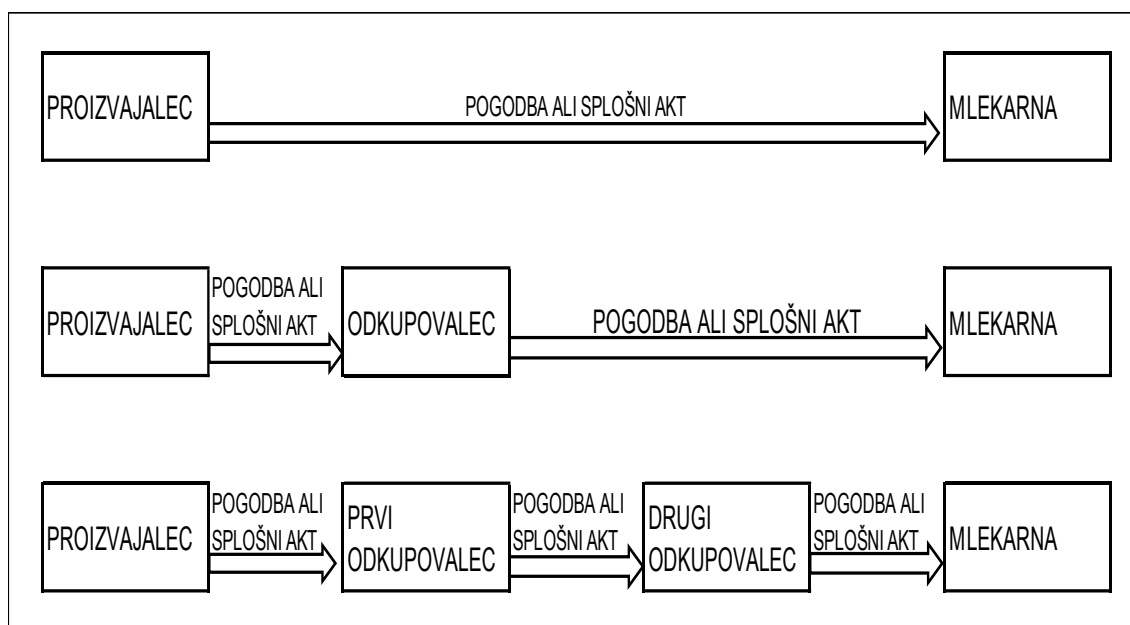
V Sloveniji del odkupljenega mleka neposredno predela samo Kmetijska zadruga Škofja Loka. Kot je razvidno iz letnega poročila zadruga je v letu 2015 odkupila 13.562.988 litrov mleka, v lastni mlekarni predelala 1.835.000 litrov mleka (22 % več kot leta 2014), ostalo mleko pa je prodala preko družbe Mlekop, združene kmetijske zadruga, d.o.o. (KGZ z.o.o. ..., 2016).

Povsem v lasti zadruga je družba Planika Kobarid. Vse druge mlekarnice so ali v pretežni

zadružni lasti (na primer Mlekarna Celeia, ki je v letu 2015 odkupila 97 milijonov litrov mleka, STA, 2016), delni zadružni lasti (na primer Pomurske mlekarne) ali pa povsem v lasti drugih oseb, tudi tujih (na primer Ljubljanske mlekarne, d. d.; v letu 2015 so odkupile 180.847.000 l mleka; prim. Ljubljanske mlekarne, 2016: 11).

Glede na določbo Zakona o kmetijstvu, ki predpisuje sklepanje pogodb o odkupu surovega mleka v vsej mlečni verigi, dokler mleka ne odkupi predelovalec, ki surovo mleko predela, lahko razlikujemo tri osnovne položaje:

- pogodbe o odkupu mleka med proizvajalcem in odkupovalcem, ki je hkrati predelovalec (mlekarna), v Sloveniji na primer: pogodba o odkupu med proizvajalcem in Kmetijsko gozdarsko zadrugo Škofja Loka, ki odkupljeno mleko predela;
- med proizvajalcem in odkupovalcem, med tem odkupovalcem in predelovalcem (mlekarno), v Sloveniji na primer med proizvajalcem in kmetijsko zadrugo, ki sklene pogodbo o odkupu surovega mleka z družbo Ljubljanske mlekarne, d.d.;
- med proizvajalcem in prvim odkupovalcem (na primer Kmetijsko zadrugo Bled, z.o.o.), med prvim odkupovalcem in drugim odkupovalcem (na primer med Kmetijsko zadrugo Bled, d.o.o., in družbo Mlekop, združene kmetijske zadruge, d.o.o.) in med drugim odkupovalcem in predelovalcem (na primer med družbo Mlekop, združene kmetijske zadruge, d.o.o., in družbo Ljubljanske mlekarne, d.d.). V vseh teh primerih mora biti med posameznimi partnerji sklenjena pogodba o odkupu, razmerja v zvezi z oddajo mleka pa lahko, če je odkupovalec zadruga proizvajalcev mleka, namesto pogodbe ureja statut ali drug splošni akt zadruge, kot kaže spodnja slika.

Slika 4: Shematični prikaz možnih pogodbenih razmerij pri odkupu surovega mleka v Sloveniji.

Uredba o izvajanju uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka v 3. členu določa, da morajo biti pogodbe med proizvajalcem mleka in prvim odkupovalcem mleka, katerih predmet je odkup surovega mleka, sklenjene za najmanj 12 mesecev.

Da bi preprečili prevelik strošek ter ureditev pogodbenih razmerij med strankami po Uredbi o izvajanju uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka, je vladna uredba določila, da se pogodbe med proizvajalcem mleka in prvim odkupovalcem mleka, katerih predmet je odkup surovega mleka in so bile sklenjene pred uveljavitvijo te uredbe, do izteka njihove veljavnosti štejejo za pogodbe, sklenjene po tej uredbi, če izpolnjujejo druge zahteve iz uredbe.

5 VSEBINSKE IN OBLIČNOSTNE ZAHTEVE ZA POGODBE O ODKUPU SUROVEGA MLEKA V SLOVENIJI

5.1 SPLOŠNI PRAVNI VIRI POGODBENIH RAZMERIJ V SLOVENIJI

Osrednji pravni vir pogodbenega prava v Sloveniji je Obligacijski zakonik (2001), sprejet v letu 2001, po sprejemu pa je bil nekajkrat spremenjen in dopolnjen. Gre za pravni predpis,

ki skoraj celovito ureja vsa vprašanja, povezana s pogodbenim pravom.

Določbe o pogodbah najdemo tako v splošnem delu (prva knjiga, II. poglavje, I. oddelek), kjer so urejena skupna vprašanja vseh pogodb, ne glede na njihovo vrsto pogodb, kot tudi v posebnem delu (druga knjiga) Obligacijskega zakonika (2001), ki ureja posamezne tipe pogodb, ki se zaradi urejenosti v zakonu imenujejo nominatne, imenske pogodbe. V splošnem delu so splošna določila o pogodbi (sklenitev, napake volje ipd.), medtem ko posebni del vsebuje posebne ureditve tipičnih pogodb (prodajna pogodba, darilna pogodba ipd.). Splošni in posebni del se torej dopolnjujeta, saj se praviloma za vsako pogodbo ne glede na pogodbeni tip hkrati uporabljajo tako določila splošnega dela kot tudi posebnega dela Obligacijskega zakonika, ki veljajo za zadevno pogodbo (Varanelli, 2014: 111).

Enakega mnenja je tudi Brus (2014: 43), kjer piše, da je najbolj obširna in zaokrožena ureditev obveznostnega prava nedvomno v Obligacijskem zakoniku (2001). V primerjavi z njim spadajo drugi zakoni v t. i. stransko obveznostnopravno zakonodajo, ki pa ima formalno enako pravno moč kot Obligacijski zakonik (2001). To je treba pri razlagi predpisov, zlasti ob morebitni koliziji zakonskih določb, vselej upoštevati.

V zadnjih desetletjih je mogoče opaziti pojav dekodifikacije oziroma ureditev pomembnih sklopov pravnih vprašanj, povezanih s pogodbenim pravom, v specialni zakonodaji. Pravni vir pogodbenega prava ni le Obligacijski zakonik (2001), temveč tudi drugi zakoni, ki urejajo številna pomembna področja pogodbenega prava. Mislimo na Zakon o varstvu potrošnikov (2015), Zakon o potrošniških kreditih (2015), Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (2014) ipd. Specialna zakonodaja, ki ureja pogodbeno pravo, praviloma izvira iz evropskega prava, saj gre v veliki večini primerov za prenos evropskih direktiv v slovenski pravni red.

Pomemben pravni vir pogodbenega prava, ki je povezan z našim članstvom v Evropski uniji in drugih mednarodnih organizacijah (Organizaciji združenih narodov – OZN), so normativni akti na področju mednarodnega pogodbenega prava. Nekatere pravne vire lahko uvrščamo med kolizijske norme. Gre za pravna pravila, ki urejajo, po katerem pravu naj se presoja pravno razmerje, ki je povezano z več pravnimi ureditvami. Na primer kmetijska

zadruga iz Slovenije proda surovo mleko mlekarni v Italijo. To in podrobna vprašanja ureja Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I) (2008) v civilnih in gospodarskih zadevah, ko pride do kolizije med zakoni več držav članic, v skladu s Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (PES, 2015).

Nekateri multilateralni akti na globalni ravni urejajo materialnopravne vidike pogodbenih razmerij, tako npr. Dunajska konvencija o mednarodni prodaji blaga ter Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga (1984), ki je bila podpisana 11. 4. 1980 na Dunaju. Ta konvencija se uporablja za pogodbe o prodaji blaga, sklenjene med stranmi, ki imajo sedeže na ozemljih različnih držav, če so te države pogodbenice ali če pravila mednarodnega zasebnega prava napotujejo na uporabo prava ene države pogodbenice.

Obstajajo pa še drugi viri pogodbenega prava: načela Unidroit in PECL. Načela UNIDROIT o mednarodnih trgovinskih pogodbah (Unidroit, 2016) je pripravil Mednarodni inštitut za unifikacijo zasebnega prava. Po preambuli se načela, ki vsebujejo splošna pravila za mednarodne trgovinske pogodbe, uporabljajo, če so se stranke tako dogovorile, lahko pa se uporabljajo, če so se stranke dogovorile, da bo njihovo pogodbo urejala splošna pravna pravila, *lex mercatoria* ali podobno, če stranke niso izbrale prava za njihovo pogodbo, prav tako pa se lahko uporabljajo za razlago ali dopolnjevanje mednarodnih enotnih pravnih predpisov, za interpretacijo ali dopolnjevanje domačega prava ali kot vzorec za državne ali mednarodne zakonodajalce. Načela sestavlja enajst poglavij, ki obravnavajo splošne določbe, pooblastila zastopnikov, veljavnost pogodbe, razlago podobe, vsebino pogodb, pravice tretjih oseb in pogoje, izpolnitev pogodbe, pravice upnika v primeru neizpolnitve druge stranke, pobotanje, prenos terjatev, prenos obveznosti in prenos same pogodbe, zastaranje ter terjatve in obveznosti z več upniki oziroma dolžniki.

Podoben namen in vsebino imajo tudi Načela evropskega pogodbenega prava ali z angleško okrajšavo PECL (JUS, 2010), ki se uporabljajo v primeru, če so se pogodbene stranke dogovorile za njihovo vključitev v pogodbo, ali če se pogodba ureja s temi načeli, lahko pa se uporabljajo tudi v primerih, ko je dogovorjeno, da pogodbo urejajo splošna pravna načela,

ko stranke niso izbrale prava za njihovo razmerje ali če uporabno pravo ne predvideva rešitve za konkretno vprašanje (člen 1:101).

To niso formalni pravni viri, ki bi pogodbenike zavezovali, temveč »predlogi«, vodilo za pogodbenike, ki nameravajo skleniti pogodbo (zlasti na področju gospodarskega prava med subjekti iz različnih držav) (Varanelli, 2014: 112).

Avtonomni viri pogodbenega razmerja so:

- dogovor,
- določitev pogodbe *per relationem*,
- dopolnilna razlaga pogodbe.

Dogovor je temeljna sestavina vsakega pogodbenega razmerja, ki temelji na svobodi urejanja pogodbenih razmerij, se pravi na prostovoljni odločitvi pogodbene stranke, ali bo sklenila pogodbo, s kom jo bo sklenila, s kakšno vsebino in ob kakšnih pogojih. Obligacijski zakonik (2001) postavlja načelo prostega urejanja pogodbenih in drugih obligacijskih razmerij, ki pa je omejeno z ustavo, prisilnimi predpisi in moralnimi načeli (3. člen). Brez dogovora ni pogodbe. Dogovor mora imeti določeno minimalno vsebino, iz katere je mogoče razbrati pogodbeno vsebino ter določiti pogodbene pravice in obveznosti, sicer je pogodba nična (35. člen) (Obligacijski zakonik, 2001; Varanelli, 2014: 114).

Določitev pogodbene vsebine *per relationem* pomeni dogovor, na podlagi katerega se pogodbeni stranki za dopolnitev dela pogodbe (npr. dela, ki se nanaša na ceno) sklicujeta na drug vir. Ta vir je lahko neka druga oseba (npr. cenilec ali izvedenec) oziroma določen pravni akt (Unidroit, 2016; Varanelli, 2014: 115). Pogodba o odkupu mleka se lahko sklicuje na splošne poslovne pogoje, ki so javno objavljeni in urejajo posamezne modalitete oddaje mleka (parametri in način kalkulacije cene, čas oddaje, odgovornost ene in druge pogodbene stranke itd.).

Po oceni pravne doktrine in sodne prakse je tretji način avtonomne dopolnitve pogodbe dopolnilna razlaga pogodbe.

Po 82. členu slovenskega Obligacijskega zakonika (2001) je »pri razlagi spornih določil« treba iskati »skupen namen pogodbenikov« tako, da ustreza načelom obligacijskega prava.

5.2 SPLOŠNE PREDPOSTAVKE ZA SKLENITEV POGODBE

Teoretiki obligacijskega prava na podlagi določb Obligacijskega zakonika (2001) opredeljujejo več splošnih predpostavk za sklenitev veljavne pogodbe.

Nekatere predpostavke se nanašajo na subjekte pogodbe. Pogodbo lahko sklenejo pravne ali fizične osebe, torej subjekti, ki imajo lahko pravice in obveznosti, ki imajo pravno sposobnost. Od pravne sposobnosti je treba razlikovati poslovno sposobnost, sposobnost z lastnimi izjavami in drugim ravnanjem pridobivati pravice in prevzemati obveznosti. Fizična oseba pridobi polno poslovno sposobnost praviloma z dopolnjenim 18. letom starosti. Posameznike, ki nimajo poslovne sposobnosti ali imajo le delno poslovno sposobnost, zastopajo zakoniti zastopniki (na primer mladoletne otroke starši, polnoletne osebe brez poslovne sposobnosti skrbniki). Pravne osebe pa poslovne sposobnosti nimajo; zastopajo jih osebe, ki po zakonu oblikujejo voljo za pravno osebo kot zakoniti zastopniki, ali osebe, ki jih zakoniti zastopniki pooblastijo.

Druge predpostavke se nanašajo na vsebino izjave volje pogodbenih strank. Po 15. členu Obligacijskega zakonika (2001) je »pogodba sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta o njenih bistvenih sestavinah«. To pomeni, da za sklenitev pogodbe ni potrebno, da se doseže soglasje o vseh sestavinah, temveč le o bistvenih sestavinah (Varanelli, 2015: 54).

Po 15. členu Obligacijskega zakonika (2001) je pogodba sklenjena, ko se pogodbeni stranki sporazumeta o naravi, ceni in predmetu obveznosti, saj so prav naštete sestavine bistvene za sklenitev pogodbe. Če obstaja nesoglasje glede lastnosti predmeta, osebe ali drugih okoliščin, imamo opravka kvečjemu z bistveno zmoto, če so seveda izpolnjeni še vsi drugi pogoji, ki jih zakon predvideva za izpodbijanje takšne pogodbe (Varanelli, 2015: 57).

Volja pogodbene stranke mora biti svobodna. Nedopustna grožnja, ki pri drugi stranki

povzroči utemeljen strah in jo psihično prisili k sklenitvi pogodbe, je napaka volje, ki pripelje do spodbojnosti (45. člen) (Obligacijski zakonik, 2001).

Volja stranke mora biti prava. Volja stranke ni prava, kadar je stranka v zmoti, ker njena predstava ne ustreza dejanskemu stanju ali pa pride do neskladja med voljo in izjavo. Zmota se v obligacijskem pravu upošteva samo, če je bistvena (če je zmota takšna, da stranka, ki je v zmoti, sploh ne bi sklenila pogodbe, če bi poznala pravo stanje stvari) in če je opravičljiva (da stranka ni kriva za zmoto, ker je na primer podpisala pogodbo, ne da bi jo prebrala, 46. člen) (Obligacijski zakonik, 2001). Kvalificirana oblika zmote je prevara: če ena stranka povzroči zmoto pri drugi stranki ali jo drži v zmoti z namenom, da bi jo tako napeljala k sklenitvi pogodbe. Tedaj lahko druga stranka zahteva razveljavitev pogodbe tudi takrat, kadar zmota ni bistvena (49. člen) (Obligacijski zakonik, 2001).

Predmet obveznosti mora biti mogoč, dopusten, določen ali vsaj določljiv, sicer je pogodba nična (35. člen) (Obligacijski zakonik, 2001). Tako bi bila pogodba o odkupu surovega mleka nična, ker bi bil nedopusten prodajalec predmet obveznosti (če bi na primer nalagala proizvajalcu, da oddaja higiensko oporečno mleko) ali če bi bil nedoločen kupčev predmet obveznosti (na primer, da cena ne bi bila določena, čeprav je treba omeniti izjemo, da so gospodarske pogodbe veljavne tudi, če ne določajo cene). Vsaka pogodbena obveznost mora imeti tudi podlago kot odločilni razlog za sklenitev pogodbe. V primeru prodajne pogodbe (gledano s strani prodajalca) ali pogodbe o odkupu (gledano z očmi kupca) je podlaga prodajne ali kupne pogodbe prejem nasprotne izpolnitve (Plavšak, 2004: 60).

Po prvem odstavku 58. člena Obligacijskega zakonika (2001) se za sklenitev pogodbe ne zahteva nikakršna oblika, razen če zakon določa drugače. Zakonik torej izhaja iz načela neobličnosti pogodbe; to posebej poudarja v prvem odstavku 18. člena: »Volja za sklenitev pogodbe se lahko izjavi z besedami, z običajnimi znaki ali z drugačnim ravnanjem, iz katerega se da zanesljivo sklepati, da obstoji.«

Torej se lahko tudi samo ravnanje pogodbene stranke šteje za izjavo volje, če je iz njega mogoče sklepati na voljo te stranke. To načelo izraža določba drugega odstavka 28. člena Obligacijskega zakonika (2001), ki določa, da je ponudba je sprejeta ne samo, ko ponudnik

prejme izjavo naslovnika, da ponudbo sprejema, ampak tudi, če naslovnik pošlje stvar ali plača ceno ali če stori kaj drugega, kar na podlagi ponudbe, prakse, vzpostavljene med strankama, ali običaja lahko šteje za izjavo o sprejemu. Sprejem učinkuje v trenutku, ko je bilo dejanje storjeno, če je bilo storjeno v rokih, ko ponudba še veže. Takšno ravnanje, iz katerega je mogoče nedvoumno sklepati na voljo stranke, se imenuje konkludentno ali sklepčno ravnanje.

Število oblik, ki jih pravni red priznava, ni neomejeno, temveč zajema le štiri glavne oblike:

- pisna pogodba (zasebna listina, pisna pogodba z overjenim podpisom, javna listina in notarski zapis),
- ustna pogodba,
- elektronska pogodba,
- konkludentno ravnanje.

Za pogodbo o odkupu surovega mleka se zahteva navadna pisna pogodba, torej ni treba, da bi bil podpis strank ali ene stranke na njej overjen; nista potrebni niti javna listina ali notarski zapis.

Pisna oblika pogodbe je zagotovljena, če je pogodba napisana ali natisnjena in jo obe stranki podpišeta.

Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (2014) sicer določa elektronsko obliko kot enakovredno predpisani pisni obliki, če so podatki v elektronski obliki dosegljivi in primerni za kasnejšo uporabo. Vendar je ta določba glede obveznih pisnih pogodb načelna, ker 15. člen istega zakona določa, da je lastnoročnemu podpisu glede podatkov v elektronski obliki enakovreden varen elektronski podpis, overjen s kvalificiranim potrdilom, ter ima zato enako veljavnost in dokazno vrednost.

5.3 OBVEZNE SESTAVINE POGODBE O ODKUPU MLEKA

5.3.1 Pravna kvalifikacija pogodbe o odkupu surovega mleka in subjekti

Druga novela Zakona o kmetijstvu (Zakon o spremembah ..., 2014) je v skladu z Uredbo 1308/2013/EU določila, da morajo vse pogodbe, katerih predmet je odkup surovega mleka, ki je namenjeno predelavi, izpolnjevati pogoje iz predpisov Unije in morajo biti sklenjene v pisni obliki. Enako velja za odkup mleka, ki se vrši med proizvajalcem mleka in odkupovalci oziroma predelovalci mleka. Podrobnejše pogoje je nadalje predpisala vlada, in sicer z Uredbo o izvajanju Uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka (2014). Ta uredba je predvsem določila, da morajo biti pogodbe, katerih predmet je odkup surovega mleka, med proizvajalcem mleka in prvim odkupovalcem mleka sklenjene za najmanj 12 mesecev (Uredba o izvajanju ..., 2014).

Zanimivo je, da Zakon o kmetijstvu govori o pogodbi o odkupu surovega mleka, medtem ko Uredba 1308/2013/EU v 148. členu govori »o pogodbah o dobavi surovega mleka«, ki se pripravijo in sklenejo »za vsako oddajo mleka« na ozemlju države članice, vendar uredba kot stranke pogodbe omenja tudi »kupce«, kar pomeni, da gre dejansko za prodajno pogodbo.

Prodajna pogodba je po 435. členu Obligacijskega zakonika (2001) pogodba, s katero se prodajalec zavezuje, da bo stvar, ki jo prodaja, izročil kupcu tako, da bo ta pridobil lastninsko pravico, kupec pa se zavezuje, da bo prodajalcu plačal kupnino. Prodajna pogodba se pogodba o blagovno-denarni menjavi imenuje zato, ker je za ta tip pogodbe značilna izpolnitev prodajalca (izročitev stvari z namenom prenosa lastninske pravice) in ne izpolnitev kupca (plačilo denarnega zneska je izpolnitev ene pogodbene stranke tudi pri posojilni ali kreditni, najemni, gradbeni, podjemni in drugih pogodbah).

Glede na izrecno določbo Zakona o kmetijstvu se obvezno sklepanje pogodb v pisni obliki nanaša samo na pogodbe o odkupu, oziroma gledano z očmi proizvajalca ali drugega prodajalca na prodajne pogodbe o dobavah surovega mleka, ne pa na pogodbe, ki jih lahko

nek subjekt sklepa s proizvajalcem ali drugim lastnikom surovega mleka kot njegov zastopnik (agencijska pogodba), da bo prodal surovo mleko v imenu druge pogodbene stranke in za njen račun, ali komisionar (komisijska pogodba), se pravi, da bo prodal surovo mleko v svojem imenu in za račun druge pogodbene stranke. Velja pa obveznost pisnih pogodb in za pogodbo o odkupu, ki jo za račun imetnika proizvoda sklepa zastopnik ali komisionar.

V splošnem moramo ločiti med gospodarskimi in negospodarskimi pogodbami. Gospodarske pogodbe so pogodbe, ki jih med seboj sklepajo gospodarski subjekti, torej med gospodarskimi družbami in drugimi pravnimi osebami, ki opravljajo pridobitno dejavnost, ter samostojnimi podjetniki posamezniki (13. člen) (Obligacijski zakonik, 2001). Negospodarska je pogodba o odkupu surovega mleka, ki jo skleneta npr. kmet, ki ni vpisan kot podjetnik, in zadruga. Gospodarska pa je na primer pogodba o odkupu surovega mleka, ki jo skleneta kmetijska zadruga in mlekarna, organizirana kot gospodarska družba, ali pogodba, ki jo skleneta kmet, ki je prijavljen kot podjetnik, in zadruga ali mlekarna.

Za gospodarske pogodbe se uporabljajo strožja pravila kot za druge pogodbe. Tako na primer Obligacijski zakonik kot posebnosti gospodarskih pogodb na splošno določa:

- pri obveznosti iz gospodarske pogodbe se lahko stvar, ki je ni mogoče hraniti pri sodišču, izroči v hrambo javnemu skladišču na račun upnika, kar ima enak učinek kot položitev pri sodišču, s katero obveznost preneha (drugi odstavek 304. člena);
- terjatve iz gospodarskih pogodb kot tudi terjatve za povrnitev izdatkov, nastalih v zvezi s temi pogodbami, zastarajo v treh letih (splošni zastaralni rok je pet let; prvi odstavek 349. člena);
- domneva oderuških obresti, če dogovorjena obrestna mera predpisano mero zamudnih obresti presega za več kot 50 %, za gospodarske pogodbe ne velja (377. člen);
- če je več dolžnikov pri kakšni deljivi, z gospodarsko pogodbo nastali obveznosti, odgovarjajo ti upniku solidarno, razen če so pogodbeniki izrecno odklonili solidarno odgovornost (394. člen);
- če sta se dolžnik in upnik iz gospodarske pogodbe dogovorila, da upnik ne bo smel prenesti denarne terjatve na drugega, prenos kljub temu učinkuje, dolžnik pa je prost

- tudi z izpolnitvijo odstopniku (četrti odstavek 417. člena);
- če v gospodarski prodajni pogodbi kupnina ni določena in v njej tudi ni dovolj podatkov, na podlagi katerih bi jo bilo mogoče določiti, mora kupec plačati kupnino, ki jo je prodajalec običajno zaračunaval ob sklenitvi pogodbe; če te ni, pa primerno kupnino; za primerno kupnino se šteje dnevna cena ob sklenitvi pogodbe; če te ni mogoče ugotoviti, pa cena, ki jo ugotovi sodišče glede na okoliščine primera (drugi in tretji odstavek 442. člena).

Obvezne sestavine pogodbe o odkupu mleka, ki jih izrecno zahtevajo predpisi EU in Republike Slovenije za pogodbo o odkupu mleka, niso naštetje izčrpno. Pogodba mora na primer vsebovati tudi ime pogodbe in identifikacijske podatke o pogodbenih strankah. Prav tako so razdelane v nadaljevanju.

5.3.2 Surovo mleko kot predmet dobave proizvajalca ali drugega prodajalca

Pogodba o odkupu surovega mleka za proizvajalce (prodajalca) vzpostavlja obveznost dobave surovega mleka, kar je izpolnitveno ravnanje proizvajalca oziroma prodajalca.

Zanimivo je, da Uredba (EU) št. 1308/2013 ... (2013) ne zahteva, da bi bile posebej opredeljene lastnosti surovega mleka, ki ga je dolžan dobaviti proizvajalec. Razloga za to sta verjetno dva. Prvič lastnosti surovega mleka, ki se daje na trg, natančno opredeljujejo veterinarski predpisi Evropske unije, drugič pa se na higienske in kakovostne lastnosti mleka praviloma nanašajo tudi parametri, na podlagi katerih je določena pogodbeni cena mleka, običajno z določenimi pribitki in odbitki na osnovno odkupno ceno glede na sestavo ter higiensko in siceršnjo kakovost mleka.

Tako Uredba 854/2004 (2004) določa, da surovo mleko pomeni mleko, pridobljeno z izločanjem mlečnih žlez farmsko gojenih živali, ki ni segreto na več kot 40 °C ali obdelano po drugem postopku z enakim učinkom. Ta uredba določa tudi pogoje, ob katerih se od posameznih živali sme pridobivati surovo mleko, zahteve za prostore in opremo za pridobivanje mleka ter higienske predpise za moljenje, zbiranje in prevoz, na primer: »Med prevozom je treba ohranjati hladilno verigo, ob prihodu v namembni obrat pa temperatura

mleka in kolostruma ne sme biti višja od 10 °C.«. Uredba nosilec živilskih obratov posebej nalaga, da sprožijo postopke, s katerimi zagotovijo, da mleko izpolnjuje predpisana merila, tako da surovo kravje mleko ne sme vsebovati več kot 100.000 mikroorganizmov na mililiter pri 30 stopinjah Celzija (kar se ugotavlja kot geometrijsko povprečje v obdobju dveh mesecev z vsaj dvema vzorcema mesečno) in da ne vsebuje več kot 400.000 somatskih celic na mililiter, kar se ugotavlja kot geometrijsko povprečje v obdobju treh mesecev z vsaj enim vzorcem mesečno. Poleg tega mleko ne sme vsebovati antibiotičnih ostankov nad dovoljenimi količinami (prim. Oddelek IX iz priloge III k Uredbi (Uredba (ES) št. 853/2004 ..., 2004).

Obstoj predpisanih in dogovorjenih lastnosti je pomemben za izračun pogodbene cene, ki je običajno odvisna od kakovostnih parametrov mleka, pa tudi za odgovornost proizvajalca ali katerega koli drugega prodajalca surovega mleka v verigi do predelave.

Po 458. členu Obligacijskega zakonika (2001) prodajalec odgovarja za stvarne napake, ki jih je stvar imela takrat, ko je nevarnost prešla na kupca, ne glede na to, ali mu je bilo to znano ali ne. Napaka je stvarna, če stvar nima dogovorjenih ali običajnih oziroma predpisanih lastnosti; ker so za mleko številne lastnosti predpisane in to zelo natančno – v količinskih vrednostih, proizvajalec oziroma prodajalec surovega mleka odgovarja za predpisane lastnosti ne glede na to, ali so bile izrecno dogovorjene v pogodbi ali ne.

Odločilen trenutek, po katerem se presoja obstoj napake, za katero odgovarja prodajalec, je prehod nevarnosti (rizika) na kupca, to pa je praviloma z izročitvijo stvari, razen če je kupec zaradi napake razdril pogodbo ali zahteval stvar brez napake ali če je kupec prišel v zamudo (436. in 437. člen) (Obligacijski zakonik, 2001).

5.3.3 Cena

Odkupno ceno kravjega mleka je pred odpravo mlečnih kvot v Sloveniji urejal Pravilnik o elementih za oblikovanje odkupne cene kravjega mleka (2015), ki je določal, da se osnovna odkupna cena oblikuje na podlagi naslednjih meril:

- sestave mleka, katero določata vsebnost mlečne maščobe ter beljakovin,

ugotovljenih v zadnjem mesecu;

- higienske kakovosti mleka, katero določata geometrijsko povprečje skupnega števila mikroorganizmov (ugotovljeno na podlagi opravljenih analiz v zadnjih dveh mesecih) ter geometrijsko povprečje števila somatskih celic (ugotovljeno na podlagi opravljenih analiz v zadnjih treh mesecih);
- ugotovljene zmrziščne točke mleka;
- ugotovljene temperature mleka v zbiralnici ob prevzemu mleka (3. člen).

Osnovna odkupna cena je morala biti po Pravilniku določena glede na izhodiščno ali mejno kakovost mleka, ki vsebuje 3,70 % mlečne maščobe, 3,15 % beljakovin, do 100.000 skupnega števila mikroorganizmov na mililiter mleka ter do 400.000 somatskih celic na mililiter mleka. Ob osnovni odkupni ceni mleka pa se odkupovalec mleka in proizvajalec mleka lahko dogovorita o odbitkih oziroma dodatkih k osnovni odkupni ceni mleka za oddano mleko, ki so bili določeni v odstotkih (4. in 5. člen).

Dodatek oziroma odbitek se je navezoval na naslednje postavke za oddano mleko (5. člen), ki ne vsebuje minimalno 3,2 % mlečne maščobe oziroma minimalno 2,8 % beljakovin:

- ki vsebuje več oziroma manj kot 100.000 mikroorganizmov na mililiter mleka;
- ki vsebuje več kot oziroma manj kot 400.000 somatskih celic na mililiter mleka;
- glede na ugotovljeno temperaturo mleka v zbiralnici ob prevzemu mleka.

Glede na ugotovljeno zmrziščno točko je odkupovalec mleka obračunaval proizvajalcu mleka odbitek k osnovni odkupni ceni mleka v višini (5. člen) (Pravilnik o elementih ..., 2015):

- 1,5 % za oddano mleko z zmrziščno točko od -0,514 °C do -0,510 °C;
- 2,5 % za oddano mleko z zmrziščno točko od -0,509 °C do -0,505 °C;
- 3,5 % za oddano mleko z zmrziščno točko od -0,504 °C do -0,493 °C;
- 50 % za oddano mleko z zmrziščno točko nad -0,493 °C.

Omenjeni pravilnik o oblikovanju cen mleka je bil razveljavljen s Pravilnikom o tržno informacijskem sistemu za trg mleka in mlečnih izdelkov (9. člen) glede na določbo Uredbe (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013), po kateri se pogodbeni stranki prosto dogovarjata o

vseh elementih pogodbe o odkupu mleka, med drugim tudi o ceni. Glede na to, da je bil pravilnik z razveljavitveno določbo sprejet konec marca 2015, tik pred odpravo mlečnih kvot, so mnoge pogodbe o odkupu mleka v Sloveniji vsaj delno ohranile merila za oblikovanje cen surovega mleka, kot jih je določal razveljavljeni pravilnik iz leta 2001.

Na splošno je lahko cena določena ali določljiva kot absolutni znesek na podlagi formule ali kot najnižja zagotovljena akontacijska cena z možnostjo naknadnih doplačil. Slabost absolutnega zneska cene za mleko standardne kakovosti oziroma za posamezen element cene je, da je potrebno za kakršno koli spremembo cene spremeniti pisno pogodbo.

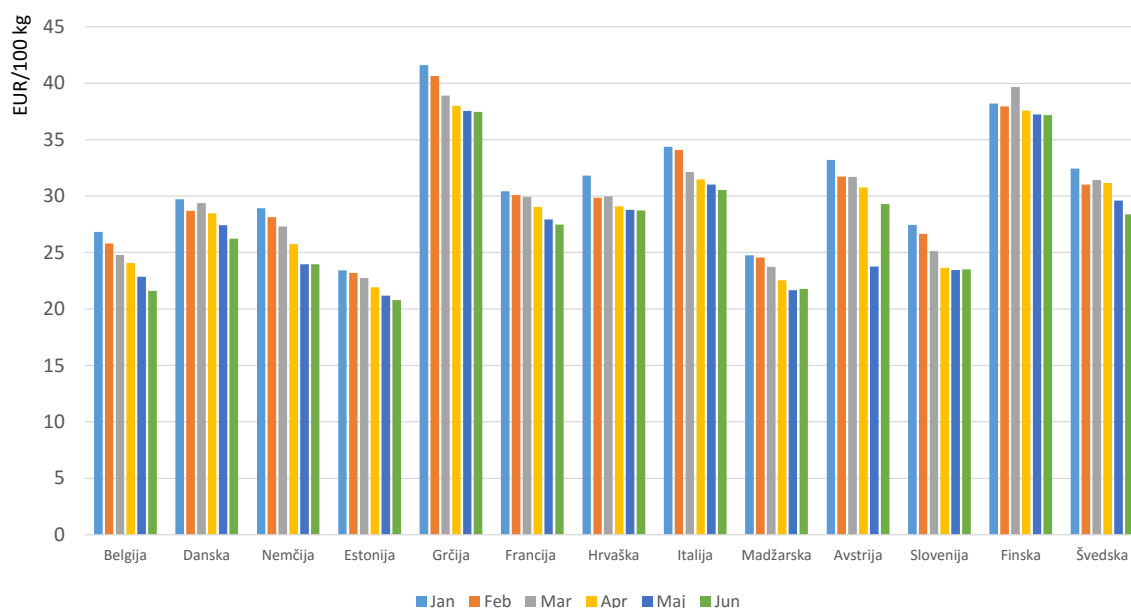
Španska vzorčna (homologirana) pogodba o odkupu mleka razlikuje celo tri tipe pogodbene cene za odkup surovega mleka (Inlac, 2015):

- fiksno ceno, ki ni odvisna od nobenega indeksa, dopustna pa je variabilnost glede na oddane oziroma dobavljene količine;
- variabilno, spremenljivo ceno, ki se določa glede na vrednosti enega ali več indeksov ali parametrov,
- mešano ceno, ki jo sestavljata fiksni in spremenljivi del.

Francoski dekret o pogodbah v sektorju mleka neobvezno napotuje na uporabo meril in referenčnih kazalcev, ki jih določajo predpisi. Člen D.654-29 Zakonika o kmetijstvu in morskem ribištvu določa, da se mleko plačuje proizvajalcem glede na njegovo sestavo ter higiensko in sanitarno kakovost. Sestava se vrednoti glede na vsebnost maščob in beljakovin ter zmrziščno točko, higienska kakovost pa glede na vsebnost mikroorganizmov pri temperaturi 30 °C, glede na vsebnost ostankov antibiotikov in vsebnost somatskih celic, skladno z Uredbo 852/2004 (2004), lahko pa se kot parametri upoštevajo še število določenih vrst mikroorganizmov, indeks lipolize, odsotnost zaviralcev, vrednost pH ter vsebnost laktoze in imunoglobulina IgG1. Dodatki za kakovost se plačujejo le za mleko, ki ni bilo centrifugirano, mikrofiltrirano niti podvrženo drugemu postopku, ki vpliva na njegovo higiensko in sanitarno kakovost (Legifrance, 2010). Določitev cene mleka se lahko po francoskih predpisih veže na gibanje stroškov pridelave, pri čemer morajo biti načini določanja cene podrobno opisani. Proizvajalec mleka mora biti na začetku vsakega meseca na način, določen v pogodbi, obveščen o osnovni ceni surovega mleka, po kateri bo surovo

mleko odkupljeno v tem mesecu (Legifrance, 2010).

Grafikonu 1 je predstavljena primerjava cen mleka v nekaterih Evropski državah v obdobju od januarja 2016 do junija 2016 (Regulation (EC) No 479/2010).

Slika 5 Primerjava cen mleka v državah Evropske unije (EUR/100 kg) (Regulation (EC) No 479/2010).

Iz Grafikona 1 je razvidno, da v Evropi prevladuje trend padanja cen mleka. Povprečje gibanja cen se giblje med 20 in 30 evrov za 100 kilogramov mleka. Izjemi v ceni mleka sta Grčija in Finska, ki presegata 35 evrov za 100 kilogramov mleka. Slovenija se s ceno mleka nahaja v evropskem povprečju.

5.3.4 Količina

Po členu 148(2)(c)(ii) Uredbe 1308/2013 (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013) mora pogodba o odkupu določati količino surovega mleka, ki se lahko oziroma se mora oddati, in časovni razpored oddaj.

Slovenski predpisi v zvezi s tem ne določajo ničesar, nekatere države pa so določbe evropske uredbe konkretizirale. Tako na primer francoski predpisi zahtevajo, da je v pogodbi o

odkupu surovega mleka treba dogovoriti (Legifrance, 2010):

- oddane količine surovega mleka za obdobje 12 mesecev po obdobjih, ki ne smejo biti krajša od enega meseca, in velikost dopustnih odstopanj,
- pogoje, pod katerimi se lahko pogodbeni količina v celotnem pogodbenem obdobju ali posamezni enoti prilagodi navzgor ali navzdol,
- ter pravila, če prodajalec ali kupec ne upoštevata dogovorjenih količin.

5.3.5 Trajanje pogodbe

Pogodba o odkupu mleka ni pogodba, ki bi ustvarjala obveznost z enkratnim izpolnitvenim ravnanjem – enkratno dobavo mleka in enkratnim plačilom, ampak ustvarja trajno obveznostno razmerje s ponavljajočimi se izpolnitvami – oddajami dogovorjenih količin mleka v dogovorjenih časovnih intervalih (na primer vsak dan, vsak drugi dan) in plačili za dobavljeno mleko v dogovorjenem roku za izvršene dobave (oddaje) v določenem preteklem obdobju (na primer za dekada ali mesec dni).

Po 3. členu Uredbe o izvajanju uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka (2014) morajo biti pogodbe med proizvajalcem mleka in prvim odkupovalcem mleka, katerih predmet je odkup surovega mleka, sklenjene za najmanj 12 mesecev. Iz tega izhaja, da temu pogoju ne ustreza pogodba o odkupu mleka, sklenjena za nedoločen čas, ampak mora biti v pogodbi določeno trajanje dolžniškega razmerja. Z iztekom pogodbenega roka pogodba preneha in se obnovi (ponovno sklene).

5.3.6 Plačilni roki in postopki

Plačilne roke in postopke v slovenskem pravu na splošno določa Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih (2012).

Ker mleko in mlečni izdelki spadajo med hitro pokvarljiva živila, zanje veljajo posebna plačilna pravila, ki jih določa 61. b člen Zakona o kmetijstvu.

Po splošni določbi 10. člena Zakona o preprečevanju zamud pri plačilu plačilni rok v gospodarskem sektorju ne sme presegati 60 dni. Ta rok se računa od dneva prejema računa, od dneva prejema blaga ali opravljene storitve, če račun ni bil prejet, ali je dan prejema sporen, oziroma od dneva prejema blaga ali storitve, če je bil račun prejet, preden je bilo blago sprejeto ali storitev opravljena, ali od dneva pregleda blaga ali storitve, če je dogovorjen ali zakonsko predpisan pregled blaga, dolžnik pa je prejel račun pred dnevom pregleda.

Če je plačnik javni organ in drugi zakoni ne določajo drugače, plačilni rok ne sme presegati 30 dni od dneva prejema računa, dneva prejema blaga ali storitve ali od dneva pregleda blaga ali storitve. Če dogovor o plačilu ni bil dogovorjen, mora plačnik svojo denarno obveznost poravnati v 30 dneh od dneva prejetja računa (10., 11. in 12. člen). Po 61. b členu Zakona o kmetijstvu ... (2006), ki je bil dodan v zakon z novelo zakona 2014 (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kmetijstvu, ZKme-1B, 2016), plačilni rok za hitro pokvarljiva živila ne sme presegati 45 dni.

V primeru, da se plačilni roki ne upoštevajo, lahko pride do dodatnih stroškov v primeru izterjatve. Neplačnik mora tako poleg glavnice in stroškov plačati tudi stroške izterjatve. Pravica upnika do izterjatve zastara v treh letih od dneva nastanka zamude (14. člen).

5.3.7 Način zbiranja in oddaje surovega mleka

Po 452. členu Obligacijskega zakonika (2001) je izročitev blaga v primeru, kjer je po pogodbi potrebno stvari prepeljati, vendar s pogodbo ni določen kraj izpolnitve, opravljena z izročitvijo stvari prevozniku ali tistemu, ki organizira prevoz. Čas oddaje blaga je povezan z načinom oddaje. Prodajalec prevzame mleko na način, ki je zapisan v pogodbi (452. člen, UL št. 97/2007). Način oddaje obsega pogodbene določbe, ki urejajo:

- izročitev blaga proizvajalcu (franco kmetija ali franco mlekarna, pri čemer lahko prevoz organizira mlekarna ali zadruga kot zbiralec),
- dostop kupca oz. prevoznika do blaga,
- pogostnost in čas zbiranja,
- izvedbo vzorčenja zaradi ugotovitve kakovosti mleka.

5.3.8 Primer višje sile

Do neizpolnitve obveznosti ene stranke, ki prizadene drugo pogodbeno stranko, lahko pride zaradi okoliščin, ki jih ni mogoče pripisati krivdi (naklepu ali malomarnosti) prve pogodbene stranke, ki zaradi teh okoliščin ne more izpolniti svoje obveznosti. Obligacijski zakonik to vprašanje odgovornosti za poslovne (torej s pravnim poslom, tudi s pogodbo prevzete obveznosti) rešuje v 240. členu, ki določa:

»Dolžnik je prost odgovornosti za škodo, če dokaže, da ni mogel izpolniti svoje obveznosti, oziroma da je zamudil z izpolnitvijo obveznosti zaradi okoliščin, nastalih po sklenitvi pogodbe, ki jih ni mogel preprečiti, ne odpraviti in se jim tudi ne izogniti.«

Opredelitev okoliščin, ki razbremenjujejo pogodbeno stranko odgovornosti za neizpolnitev, je zelo podobna opredelitvi višje sile v 153. členu Obligacijskega zakonika, ki razbremenjuje objektivno odgovornega imetnika nevarne stvari ali obratovalca nevarne dejavnosti v primeru škode, ki je posledica »vzroka, ki je bil izven stvari in njegovega učinka ni bilo mogoče pričakovati, se mu izogniti ali ga odvrniti.«

Komentatorji določbe 240. člena Obligacijskega zakonika (2001) sicer priznavajo, da 240. člen ne omejuje razbremenitvenega razloga v primeru poslovne odškodninske odgovornosti na zunanji vzrok, vendar menijo, da je treba upoštevati, ali vzrok izhaja iz notranje ali zunanje sfere, češ da pogodbenik mora obvladovati tveganja, ki izhajajo iz njegove sfere (Plavšak, 2003: 213–216).

Obligacijski zakonik tudi določa pogoje, ob katerih se lahko odgovornost pogodbene stranke za izpolnitev razširi ali omeji:

- po 241. členu Obligacijskega zakonika (2001) pogodba lahko razširi odgovornost dolžnika, razen če bi bilo to v nasprotju z načelom vestnosti in poštenja;
- po 242. členu Obligacijskega zakonika (2001) ni dopustno izključiti odgovornosti pogodbenika za naklep ali hudo malomarnost, izključitev odgovornosti za lahko malomarnost pa sodišče lahko razveljavi, če izključitev izhaja iz neenakopravnega razmerja med strankama, pa tudi odškodnina se lahko omeji na najvišji znesek, če

znesek ni v nesorazmerju s škodo in škoda ni povzročena z naklepom ali iz hude malomarnosti.

Obligacijski zakonik (2001) tudi posebej ureja obseg odškodnine v primeru kršitve pogodbene obveznosti. Tako ima upnik pravico do povračila navadne škode in izgubljenega dobička, ki bi ju dolžnik moral pričakovati ob kršitvi pogodbe kot možni posledici kršitve pogodbe glede na dejstva, ki so mu bila takrat znana ali bi mu morala biti znana. Širši je obseg odškodnine v primeru prevare ali namerne neizpolnitve ter neizpolnitve iz hude malomarnosti. Tedaj lahko upnik od dolžnika zahteva povrnitev celotne škode, ki je nastala zaradi kršitve pogodbe, ne glede na to, ali je dolžnik vedel za posebne okoliščine, zaradi katerih je nastala (243. člen).

6 ORGANIZACIJE PROIZVAJALCEV IN POGODBENA POGAJANJA

Že Uredba (EU) 261/2012 (2012) je uvedla obvezo držav članic, da priznajo organizacije proizvajalcev v sektorju mleka, glavna funkcija teh organizacij proizvajalcev pa je, da se lahko pogajajo v imenu kmetov, ki so njihovi člani, v zvezi z delom ali celotno proizvodnjo o pogodbah za surovo mleko, ki ga kmet odda predelovalcu ali zbiralcu, in to praviloma do 33 % celotne nacionalne proizvodnje v državi.

Za priznanje mora organizacija proizvajalcev dokazati, da ima na območju, kjer deluje, minimalno število članov in/ali minimalni obseg tržne proizvodnje, ki jo določi zadevna država članica, in da lahko ustrezno opravlja svoje dejavnosti tako z vidika trajanja kot glede učinkovitosti in koncentracije ponudbe (prim. 126.a člen prejšnje Uredbe 1234/2007/ES (Uredba Sveta (ES) št. 123/2007 ..., 2007) oziroma 149. člen sedanje Uredbe 1308/2013/EU (Uredba (EU) št. 1308/2013 ..., 2013)).

Organizacija proizvajalcev mleka se lahko pogaja ne glede na to, ali so kmetje prenesli lastništvo nad surovim mlekom ali ne, in tudi ne glede na to, ali je dogovorjena cena enaka, kar zadeva skupno proizvodnjo nekaterih ali vseh kmetov, ki so člani organizacije proizvajalcev.

V primeru pogajanj, ki se nanašajo na več kot eno državo članico, lahko Komisija, v drugih primerih pa nacionalni organ za konkurenco, odloči, da bi morala organizacija proizvajalcev bodisi ponoviti posamezna pogajanja ali jih sploh ne bi smelo biti, če meni, da je to potrebno za preprečitev izključevanja konkurence ali resne škode za mala in srednje velika podjetja, ki na ozemlju, za katerega je navedeni organ pristojen, predelujejo mleko.

Določbe o organizacijah proizvajalcev mleka so bile iz prejšnje Uredbe 1234/2007/ES prenesene v novo uredbo 1308/2013/EU praktično dobesedno.

V slovenski pravni red so bile določbe o organizacijah proizvajalcev mleka uvedene v začetku leta 2014, ko je minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano sprejel Pravilnik o priznanju organizacij proizvajalcev v sektorju mleka in mlečnih proizvodov (2014), v katerem sta določena minimalno število članov (20) in minimalna letna količina prodanega mleka (2.000 ton).

Angleški priročnik za ustanavljanje organizacij proizvajalcev v sektorju mleka navaja tri različne načine pogajanj organizacij proizvajalcev.

Prva možnost so kolektivna pogajanja organizacije o ceni in drugih pogojih odkupa surovega mleka, pri čemer pa na koncu sklepa pogodbo v skladu s kolektivno dogovorjenimi pogoji vsak kmet sam. Organizacija proizvajalcev v tem primeru dejansko nastopa kot zastopnik kmetov. Tak način nastopa je najbolj enostaven, a je njegovala slabost, da ima organizacija proizvajalcev majhno pogajalsko moč, ker se pogodba sklepa med posameznim proizvajalcem in predelovalcem.

Druga možnost je nastopanje organizacije proizvajalcev v svojem imenu in za račun proizvajalcev, pri čemer lastništvo mleka ostane pri proizvajalcu. Gre dejansko za komisijsko pogodbo. Prednost te rešitve je, da ima organizacija proizvajalcev večjo moč, ker lahko zaveže proizvajalca člana, da proda mleko pogodbeniku, ki ga določi organizacija.

Tretja možnost nastopanja organizacije proizvajalcev je pogodba o odkupu mleka med proizvajalcem in organizacijo proizvajalcev, na podlagi katere se prenese lastništvo mleka

na organizacijo, ta pa samostojno sklepa pogodbo z nadaljnjim odkupovalcem ali neposredno predelovalcem. Ta način nastopanja daje organizaciji proizvajalcev največjo stopnjo samostojnosti, pa tudi odgovornosti za logistiko, kakovost in uravnavanje količin mleka (NFU, 2016).

Doslej je bila v Sloveniji priznana samo ena organizacija proizvajalcev mleka, ki se je oblikovala kot družba z omejeno odgovornostjo, to družbo pa je ustanovila kmetijska zadruga, ki je povezovala kmete proizvajalce mleka (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016b). Razlog za takšno stanje je ta, da je Uredba 261/2012/EU opredelila organizacije proizvajalcev mleka kot organizacije, ki jih sestavljajo samo proizvajalci mleka, v slovenskih kmetijskih zadrugah pa so povezani kot člani proizvajalci mleka in drugih proizvodov. Uredba 1308/2013/EU sicer dopušča oblikovanje organizacije proizvajalcev kot dela pravne osebe (na primer zadruga), vendar pa v tem primeru organizacija proizvajalcev ni nova pravna oseba, kar naj bi bil pogoj za dodelitev pomoči novo vzpostavljenim organizacijam proizvajalcev. Poleg tega še niso določeni pogoji za priznanje skupin proizvajalcev, ki bodo za skupno trženje verjetno priznane tudi v sektorju mleka, in prav tako niso znani pogoji za dodeljevanje pomoči priznanim skupinam proizvajalcev mleka. Končno potekajo priprave za uvedbo sheme kakovosti v sektorju mleka, kjer so prav tako predvidene skupine proizvajalcev (za sheme kakovosti in ne za skupno trženje) (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, 2016a), vendar pogoji za priznanje takšnih skupin še niso določeni. Glede na sodelovanje organizacij proizvajalcev v pogajanjih s predelovalci surovega mleka francosko poročilo o kontraktualizaciji v sektorju mleka razlikuje navadne pogodbe, ki jih posamezni proizvajalci sklepajo z odkupovalcem, in pogodbe, ki so sklenjene v skladu z okvirno pogodbo, ki jo sklene organizacija proizvajalcev in je aneks k individualni, posamični pogodbi med kmetom in predelovalcem (Alim'agri, 2016).

7 RAZPRAVA IN SKLEPI

7.1 RAZPRAVA

V skladu z opcijo, ki jo imajo države članice po predpisih o skupni ureditvi trga v finančni perspektivi 2014–2020, je Republika Slovenija z drugo novelo Zakona o kmetijstvu leta 2014 uvedla obvezne pisne pogodbe o odkupu surovega mleka na vseh stopnjah odkupa surovega mleka pred njegovo predelavo, pri čemer morajo pogodbe vsebovati tudi določbe o vprašanjih, ki so v predpisih EU podrobno našeta (količina oddanega mleka, fiksna ali spremenljiva cena, način in čas oddaje mleka, plačilni roki, trajanje pogodbe, pravila za primer višje sile). Vladna uredba je določila, da se na prvi stopnji, to je med proizvajalcem in prvim odkupovalcem, pogodba o odkupu mleka sklepa za najmanj 12 mesecev.

V praksi se v slovenskem mlečnem sektorju že desetletja sklepajo pogodbe o odkupu mleka v pisni obliki, zato predpis o obvezni pisni obliki pogodb o odkupu mleka od 1. januarja 2015 naprej ni velika novost.

Medtem ko so se pogodbe o odkupu surovega mleka sklepale v pisni obliki predvsem zaradi dokaj kompleksnega predpisanega izračuna odkupne cene s pribitki in odbitki za kakovost mleka in higienske lastnosti, predpisi EU in Slovenije določajo širši sklop vprašanj, ki jih morata stranki v pogodbi o odkupu surovega mleka urediti v pisni obliki. Vendar se stranki o teh vprašanjih prosto dogovarjata, kar pomeni, da ureditev ne prinaša vsebinskih sprememb, ki bi zagotavljale močnejše pravno varstvo ene, na primer šibkejše stranke. Niti predpisi EU niti Slovenije za pogodbe o odkupu mleka ne vsebujejo nobenih posebnih vsebinskih določb, ki bi izboljšale položaj proizvajalca kot (praviloma) šibkejše pogodbene stranke, razen da slovenska vladna uredba določa najkrajše trajanje pogodbe 12 mesecev. Po splošnih predpisih pa prisilne določbe, na primer o minimalni, predpisani kakovosti mleka, veljajo same po sebi ne glede na voljo strank in ne glede na pisno obliko pogodbe. Če se pogodbeni stranki o nekem vprašanju, ki ni bistvena sestavina pogodbe, ne dogovorita, veljajo splošna dispozitivna pravila Obligacijskega zakonika (2001). Tako je novost ureditve predvsem pisna oblika, ki olajšuje dokazovanje dogovorov o dolžnem izpolnitvenem ravnanju obeh pogodbenih strank, kar povečuje transparentnost in predvidljivost ter

zmanjšuje možnost oziroma pogostnost sporov in pojavljanja nepoštenih praks, kar posledično znižuje transakcijske stroške, čeprav je te koristi zelo težko oceniti. Po drugi strani obvezna pisna oblika pogodbe za širši sklop vsebinskih vprašanj povečuje zahtevnost pogajanj in obseg pogodbe, kar prispeva k povečanju transakcijskih stroškov zlasti na prvi stopnji pogodbenih razmerij, pri pogodbah s proizvajalci mleka, odvisno od razdrobljenosti oziroma razpršenosti proizvodnje. Gre za praktični stroškovni aspekt uvedbe obveznih pisnih pogodb, ki so postale zaradi predpisanega širšega nabora obveznih sestavin obsežnejše.

Potrdimo lahko, da uvedba obvezne pisne oblike za pogodbe o odkupu mleka in opredelitev vprašanj, ki jih morajo pogodbeniki urediti v pisni pogodbi, a se o njih prosto dogovarjajo, za slovenske razmere ne pomeni bistvene spremembe, saj so bile pogodbe o odkupu mleka že pred 1. januarjem 2015 praktično brez izjeme sklenjene v pisni obliki.

Uvedba pisnih pogodb in določitev vsebinskih vprašanj, ki jih mora urejati pogodba sama po sebi, tudi ne more prispevati k bolj uravnoteženi pogajalski moči primernih proizvajalcev in predelovalcev, čeprav lahko prispeva k zmanjšanju sporov in nepoštenih trgovinskih praks.

To potrjujejo tudi poročila iz drugih držav članic. V Franciji, ki je začela reševati težave v mlečnem sektorju že nekaj let pred odpravo mlečnih kvot – načelna uvedba obveznih pisnih pogodb od odkupu kmetijskih proizvodov z zakonom iz leta 2010 in dekret o takšnih pogodbah v mlečnem sektorju iz istega leta sta bila odgovor francoske nacionalne kmetijske politike na izjemno nihanje cen mleka v letih 2007–2009 – ugotavljajo, da »kontraktualizacija« v mlečnem sektorju ni rešila neravnovesja moči med razpršenimi proizvajalci hitro pokvarljivega proizvoda in majhnim številom predelovalcev (Alim'agri, 2016). Prehod na sistem obveznih pogodb v mlečnem sektorju je bil izveden pred uvedbo organizacij proizvajalcev, ki bi mogle ob vzpostavljanju novih pogodb bolj odločilno vplivati na izravnavo pogajalskih moči.

Predpisi o pisni obliki in vsebini pogodb o odkupu surovega mleka namreč dobijo širši pomen šele v luči možnih kolektivnih pogajanj med organizacijami proizvajalcev mleka in

predelovalci. Ta pogajanja sicer ne pridejo v poštev za zadruga, katerih člani so proizvajalci mleka, medtem ko zadruga sama predeluje mleko. V Sloveniji predeluje del odkupljenega mleka od kmetov samo ena zadruga, nepredelano odkupljeno mleko pa prodaja za predelavo v drugih mlekarnah. Samo ena, po tržnem deležu manjša mlekarna, je v lasti ene zadruga. Večinski delež imajo kmetijske zadruga, ki odkupujejo mleko v drugi največji mlekarni na območju Slovenije. V vseh drugih mlekarnah v Sloveniji imajo zadruga manjšinski delež ali pa sploh nimajo kapitalskega deleža, zato so kolektivna pogajanja o odkupu surovega mleka v Sloveniji smiselna za večino odkupljenega mleka. To vlogo opravljajo kmetijske zadruga, ki povezujejo proizvajalce različnih kmetijskih proizvodov, in le v nekaterih maloštevilnih primerih kot specializirane zadruga samo proizvajalce surovega mleka. Glede na to, da evropski predpisi ne dopuščajo članstva neproizvajalcev v organizacijah proizvajalcev mleka (drugače kot za organizacije proizvajalcev v sektorju sadja in zelenjave), bi kmetijske zadruga s članstvom proizvajalcev mleka in drugih kmetijskih proizvodov (te zadruga pa v praksi prevladujejo) lahko pridobile priznanje organizacije proizvajalcev mleka za združno enoto, ki bi jo v njihovem okviru oblikovali izključno proizvajalci mleka z določeno stopnjo upravljalvske avtonomije. Takšno organiziranje pomeni zahtevno spremembo, ki sama po sebi ne pomeni večje koncentracije ponudbe in s tem pogajalske moči. V času oddaje diplomske naloge na ravni Slovenije še niso določeni pogoji za priznanje skupin proizvajalcev posebej za skupno trženje in za sheme kakovosti, pri čemer naj bi organizacije proizvajalcev in skupine proizvajalcev tudi v sektorju mleka lahko pridobile začetno postopoma se zmanjšujočo pomoč za poslovanje v prvih petih letih. V Sloveniji se ponudba surovega mleka postopoma koncentrira, zlasti v primerih, ko po prenehanju posameznih zadrug njihovi člani vstopajo v sosednje zadruga, ki so začele na območju prejšnjih zadrug organizirati odkup mleka. Obstajajo tudi bolj proaktivni pristopi. Pred nekaj leti so se zadruga v severozahodni Sloveniji povezale v združenje druge stopnje prav zaradi uspešnejšega trženja mleka na slovenskem in sosednjih trgih, skupna družba pa upravlja tudi logistiko, kar pomeni, da dejansko lahko izbira med različnimi predelovalci mleka kot svojimi pogodbenimi partnerji. V drugih primerih prevoz organizirajo mlekarne, kar jim omogoča močnejši položaj nasproti priznanim in nepriznanim organizacijam proizvajalcev mleka. Ali bodo zadruga zadržale pogajalski položaj v verigi, je odvisno tudi od načina izvedbe sheme kakovosti, ki se pod imenom »izbrana kakovost« letos (2016) uvaja v slovenski mlečni sektor.

7.2 SKLEPI

V diplomski nalogi smo prišli do naslednjih ključnih ugotovitev:

- Čeprav se prireja mleka iz leta v leto viša, se njen odkup niža, kar vpliva predvsem na ceno odkupnega mleka. Iz statističnih podatkov je razvidno, da je bila odkupna cena mleka v Sloveniji leta 2015 za 10 % nižja kot v enakem obdobju leta 2014, in kar 20 % nižja kot v letu 2013. Čeprav posamezne mlekarne in države EU v letu 2015 beležijo dvig odkupne cene, lahko trdimo, da se odkupna cena mleka v večini držav EU niža.
- Uvedba obveznih pisnih pogodb ni prinesla vsebinskih sprememb, ki bi zakonsko zaščitile šibkejšo stranko. Prav tako tudi predpisi s strani EU in Slovenije ne vsebujejo nobenih vsebinskih določb, ki bi zaščitile in izboljšale položaj proizvajalca. Pomembna uredba, ki je nastala v okviru mnogih, je uredba, ki določa najkrajše trajanje pogodbe – 12 mesecev. Uvedba obveznih pisnih pogodb olajšuje predvsem dokazovanje dogovorov, sprejetih med pogodbenima strankama, kar zmanjšuje oziroma preprečuje spore in nepošteno prakse.
- Mlečni trg v Sloveniji in Evropski uniji je v veliki krizi. EU in Slovenija poskušata mlečno industrijo rešiti s pomočjo uvedbe novih ukrepov in zakonov. Kljub temu, da se ukrepi in zakoni sprejemajo že od leta 2004 ter da sta ukinitve mlečnih kvot in uvedba obveznih pisnih pogodb predstavljali rešitev iz krize, lahko na podlagi videnega sklepamo, da kmetijstvo in z njim vsa mlečna panoga še nekaj časa ne bo prišla iz krize.

Hipoteze, ki smo si jih zastavili na začetku diplomske naloge, lahko v celoti potrdimo.

8 POVZETEK

Temeljni namen diplomske naloge je bilo obdelati tematiko novele Zakona o kmetijstvu, mlečnih kvotah, uvedbe pisne oblike pogodb pri odkupu mleka in primerjava ureditev problematike v drugih državah.

Cilji naloge so bili analizirati nove določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v mlečnem sektorju, umestiti določbe o obveznem sklepanju pisnih pogodb v širši okvir ukrepov skupne kmetijske politike po ukinitvi mlečnih kvot in na drugi strani v splošni sistem pogodbenega in obligacijskega prava, primerjati ureditev v drugih državah, posebej z vidika koncentracije in tržne moči proizvajalcev mleka, predelovalcev in trgovine na drobno in sklepno ovrednotiti prednosti in slabosti ureditve pogodbenih odnosov v mlečnem sektorju. Na podlagi analize literature in primerjalne metode smo prišli do naslednjih ugotovitev.

Republika Slovenija je z drugo novelo Zakona o kmetijstvu leta 2014 uvedla obvezne pisne pogodbe o odkupu surovega mleka na vseh stopnjah odkupa surovega mleka pred njegovo predelavo, pri čemer morajo pogodbe vsebovati tudi določbe o vprašanjih, ki so v predpisih EU podrobno naštetja (količina oddanega mleka, fiksna ali spremenljiva cena, način in čas oddaje mleka, plačilni roki, trajanje pogodbe, pravila za primer višje sile). Vladna uredba je določila, da se na prvi stopnji, to je med proizvajalcem in prvim odkupovalcem, pogodba o odkupu mleka sklepa za najmanj 12 mesecev. Pogodbe so se v pisni obliki pričele sklepati predvsem zaradi kompleksnih predpisov EU in Slovenije, ki določajo širši sklop vprašanj, ki jih morata stranki v pogodbi o odkupu surovega mleka urediti v pisni obliki. Stranki se o teh vprašanjih prosto dogovarjata, kar pomeni, da ureditev ne prinaša vsebinskih sprememb, ki bi zagotavljale močnejše pravno varstvo ene, šibkejše stranke. Niti predpisi EU niti Slovenije za pogodbe o odkupu mleka ne vsebujejo nobenih posebnih vsebinskih določb, ki bi izboljšale položaj proizvajalca kot (praviloma) šibkejšega člana. V primeru, da se pogodbeni stranki o nečem, ki ni bistvena sestavina pogodbe, ne dogovorita, veljajo splošna dispozitivna pravila Obligacijskega zakonika iz leta 2001. Novost ureditve je predvsem pisna oblika, ki olajšuje dokazovanje dogovorov med pogodbenima strankama, kar povečuje transparentnost in predvidljivost ter zmanjšuje možnost oziroma pogostnost sporov in pojavljanja nepoštenih praks. Predpisi o pisni obliki in vsebini pogodb o odkupu surovega

mleka dobijo širši pomen šele v luči možnih kolektivnih pogajanj med organizacijami proizvajalcev mleka in predelovalci. Žal pa te ne pridejo v poštev za zadruga, katerih člani so proizvajalci mleka, zadruga sama pa mleko predeluje.

V času oddaje diplomske naloge na ravni Slovenije še niso določeni pogoji za priznanje skupin proizvajalcev posebej za skupno trženje in za sheme kakovosti. Pri čemer naj bi organizacije proizvajalcev in skupine proizvajalcev tudi v sektorju mleka lahko pridobile začetno postopoma se zmanjšujočo pomoč za poslovanje v prvih petih letih. Pred nekaj leti so se zadruga v severozahodni Sloveniji povezale v združenje druge stopnje prav zaradi uspešnejšega trženja mleka na slovenskem in sosednjih trgih. Skupna družba upravlja tudi z logistiko, kar pomeni, da dejansko lahko izbira med različnimi predelovalci mleka kot svojimi pogodbenimi partnerji.

9 VIRI

9.1 CITIRANI VIRI

Alim'agri. Mise en œuvre de la contractualisation dans la filière laitière française (8. feb. 2016). <http://agriculture.gouv.fr/mise-en-oeuvre-de-la-contractualisation-dans-la-filiere-laitiere-francaise-enjeux-de-la-filiere-lait> (3. avg. 2016).

Avsec F., Erjavec E. 2005. Evropsko kmetijsko pravo. Ljubljana, GV založba: 461 str.

Bajt N. 2011. Tehnologija mleka. Ljubljana, Zavod IRC: 89 str. http://www.impletum.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Tehnologija_mleka-Bajt.pdf (3. avg. 2016).

Brus M. 2014. Obveznostno pravo. Ljubljana, Uradni list Republike Slovenije: 212 str.

Delegirana uredba Komisije (EU) št. 880/2012 z dne 28. junija 2012 o dopolnitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 glede nadnacionalnega sodelovanja in pogodbenih pogajanj organizacij proizvajalcev v sektorju mleka in mlečnih izdelkov. Ur.l. RS št 880/2012. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1469158393979&uri=CELEX:32012R0880> (3. avg. 2016).

Dernulc, S. 2002. Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000. Ljubljana, Statistični urad Slovenije.

European Commission. 2016. Statistical factsheet: European Union. http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets/pdf/eu_en.pdf (3. avg. 2016).

Govedorejsko poslovno združenje. 2012. Odkup mleka 2014/2015. <http://gpz.si/odkup-mleka-20142015> (3. avg. 2016).

Govedorejsko poslovno združenje. 2015. Odkupne cene mleka Slovenije in EU december 2015. <http://gpz.si/odkupne-cene-mleka-slovenija-eu-december-2015> (13. sep. 2016).

Gozd Bled. 2016. Odkup mleka. <http://www.gozd-bled.si/odkup-mleka.html> (3. avg. 2016).

Inlac. 2015. Modelo de Contrato NO HOMOLOGADO suministradores NO REGA, leche cruda de vaca Ámbito de aplicación: suministrador SIN código REGA. http://www.inlac.es/sector_legislacion.php (3. avg. 2016).

Izvedbena uredba Komisije (EU) št. 511/2012 z dne 15. junija 2012 o uradnih obvestilih v zvezi z organizacijami proizvajalcev in medpanožnimi organizacijami ter pogodbenimi pogajanjmi in razmerji iz Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 v sektorju mleka in mlečnih izdelkov. Ur.l. RS št. 511/2012.

JUS. 2010. The principles of European contract law 2002. <http://www.jus.uio.no/lm/eu.contract.principles.parts.1.to.3.2002/> (3. avg. 2016).

KGZ z.o.o. Škofja Loka. Letno poročilo za 2015. 2016. <http://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5142202000> (3. avg. 2016).

Konvencija Združenih narodov o pogodbah o mednarodni prodaji blaga. Ur.l. SFRJ št. 10/1. 1984. <http://cisg7.institut-e-business.de/pdf/gesetze/Slovenian.pdf> (3. avg. 2016).

Legifrance. 2016. Code rural et de la pêche maritime. (30. dec. 2010). https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=0C47E6F86A8A75B2B9EF4082FB00FAA3.tpdila11v_3?idSectionTA=LEGISCTA000023383695&cidTexte=LEGITEXT000006071367&dateTexte=20160726 (3. avg. 2016).

Ljubljanske mlekarne. Letno poročilo 2015 skupine in družbe Ljubljanske mlekarne. 2016 <http://www.ajpes.si/jolp/podjetje.asp?maticna=5048257000> (3. avg. 2016).

Loi n° 2010-874 du 27 juillet 2010 de modernisation de l'agriculture et de la pêche. JORF n° 0172. <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000022521587&categorieLien=id> (3. avg. 2016).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2016a. Zaščitni znak izbrana kakovost.

2016. <http://lokalna-kakovost.si/zascitni-znak-izbrana-kakovost/> (3. avg. 2016).

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2016b. Mleko, mlečni proizvodi in mlečne kvote. 2016. http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/kmetijski_trgi/mleko_mlecni_proizvodi_in_mlecne_kvote// (19. avg. 2016).

Mleko. Slovar slovenskega knjižnega jezika. http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=mleko&hs=1 (23. apr. 2016).

Mlekarne Celeia. 2006. Letno poročilo 2005. http://www.ajpes.si/Letna_porocila (13. sep. 2016).

NFU. A guide to producer organisations in the dairy sector. <https://www.nfuonline.com/assets/6571> (3. avg. 2016).

Obligacijski zakonik. Ur.l. RS št. 83/2001. <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200183&stevilka=4287> (11. jul. 2016).

PES. 2015. Osnutek mnenja, Komisija za naravne vire, Prihodnost sektorja mleka (16.–17. apr. 2015). <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X0d4V-hp0H8J:https://webapi.cor.europa.eu/documentsanonymous/COR-2015-00642-00-01-AC-TRA-SL.docx/content+&cd=9&hl=sl&ct=clnk&gl=at&client=firefox-b> (3. avg. 2016)

Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in svetu o razvoju razmer na trgu mleka in mlečnih proizvodov ter učinku določb svežnja ukrepov za mleko. 2014. Bruselj, Evropska komisija.

Pravilnik o določitvi majhnih količin živil, pogojih za njihovo pridelavo ter o določitvi nekaterih odstopanj za obrate na področju živil živalskega izvora. Ur.l. RS št. 96/14.

Pravilnik o elementih za oblikovanje odkupne cene kravjega mleka. Ur.l. RS št. 21/15.

Pravilnik o registraciji in odobritvi obratov na področju živil. Ur.l. RS št. 96/14.

Predlog Uredbe Evropskega parlamenta in sveta o spremembi Uredbe Sveta št. 1234/2007 glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka in mlečnih izdelkov. Bruselj: Evropska komisija. (9. dec. 2010). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52010PC0728&from=EN> (3. avg. 2016).

Predlog ukrepov Republike Slovenije za stabilizacijo kmetijskih trgov na ravni EU. 2016. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Siol.Net. (2015). Slovenski kmetje so na trnih, bojijo se upadanja cen mleka (video) (3. apr. 2015). <http://www.times.si/stil/dom-in-vrt/slovenski-kmetje-so-na-trnih-bojijo-se-upadanja-cen-mleka-video--b132a556ff8248d4995a14403faa322f0628f647.html> (11. jul. 2016).

Statistični urad Republike Slovenije. 2014. Na kmetijskih gospodarstvih so v letu 2014 namolzli za skoraj 4 % več mleka kot v letu 2013 (27. avg. 2015). <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5405&idp=11&headerbar=9> (10. jun. 2016).

Unidroit. 2016. Unidroit principles 2010. <http://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2010> (3. avg. 2016).

Uredba (ES) št. 593/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja (Rim I). Ur.l. EU št. 177/6. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1469378208789&uri=CELEX:02008R0593-20080724> (3. avg. 2016).

Uredba (ES) št. 853/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o posebnih higienskih pravilih za živila živalskega izvora. Ur.l. RS št. 853/2004. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02004R0853-20160401&qid=1469133447769&from=SL> (3. avg. 2016).

Uredba (EU) št. 1308/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in razveljavitvi uredb Sveta (EGS) št. 922/72, (EGS) št. 234/79, (ES) št. 1037/2001 in (ES) št. 1234/2007. Ur.l. RS št. 1308/2013. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02013R1308-20140101&qid=1469132066841&from=SL> (3. avg. 2016).

Uredba (EU) št. 261/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. marca 2012 o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1234/2007 glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka in mlečnih izdelkov. Ur.l. RS št. 261/2012. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1469131826677&uri=CELEX:32012R0261> (3. avg. 2016).

Uredba Komisije (ES) št. 2073/2005 z dne 15. novembra 2005 o mikrobioloških merilih za živila. Ur.l. RS št. 2073/2005. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1469135774603&uri=CELEX:32005R2073> (3. avg. 2016).

Uredba o izvajanju uredbe (EU) o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka. Ur.l. RS št. 81/14. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6483> (3. avg. 2016).

Uredba Sveta (ES) št. 1234/2007 z dne 22. oktobra 2007 o vzpostavitvi skupne ureditve kmetijskih trgov in o posebnih določbah za nekatere kmetijske proizvode („Uredba o enotni SUT“). Ur.l. RS št. 1234/2007. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1469131826677&uri=CELEX:32012R0261> (3. avg. 2016).

Valenčič, V. 1990. Začetki organizacije našega mlekarstva. V: Kronika l. 38, št ½, str. 30 - 43. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, sekcija za krajevno zgodovino.

Varanelli L. 2014. Pogodbeno pravo I. Ljubljana, GV založba: 350 str.

Varanelli L. 2015. Pogodbeno pravo II. Ljubljana, GV založba: 392 str.

Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu. Ur.l. RS št. 46/14. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1973> (3. avg. 2016).

Zakon o kmetijstvu (uradno prečiščeno besedilo). Ur.l. RS št. 51/2006. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=73399> (11. jul. 2016).

Zakon o potrošniških kreditih. Ur.l. RS št. 81/15. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5827> (3. avg. 2016).

Zakon o preprečevanju zamud pri plačilih. Ur.l. RS št. 57/2012. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=109461> (11. jul. 2016).

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kmetijstvu. U.l. RS št. 26/2014. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=117072> (3. avg. 2016).

Zakon o varstvu potrošnikov. Ur.l. RS št. 19/15.

9.2 DRUGI VIRI

Bogatay J. 1999. Mleko. Ljubljana, Rokus: 126 str.

Delo in dom. EU ukinila mlečne kvote (4. apr. 2015). <http://www.deloindom.si/zivali/eu-ukinila-mlecne-kvote> (5. apr. 2016).

Juhart M., Plavšak N., ur. 2003. Obligacijski zakonik s komentarjem. Ljubljana, GV založba.

Kapš P. 2004. Mleko za zdravje. Ljubljana, Karantanija: 232 str.

NFU. Dairy industry: Code of best practice on contractual relationships. <https://www.nfuonline.com/code-of-practice-booklet/> (3. avg. 2016).

Nicholson J. 2011. Predlog sprememb 173–307, osnutek poročila o predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1234/2007 glede pogodbenih razmerij v sektorju mleka in mlečnih izdelkov (28. mar. 2011). http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/agri/am/862/862210/862210sl.pdf (11. jul. 2016).

Pravilnik o obratih na področju živil živalskega izvora. Ur.l. RS št. 27/09.

Pravilnik o pogojih za proizvodnjo in predelavo živil živalskega izvora na kmetiji za neposredno prodajo končnemu potrošniku. Ur.l. RS št. 66/07.

Pravilnik o priznanju organizacij proizvajalcev v sektorju mleka in mlečnih proizvodov. Ur.l. RS št. 14/14 in 26/14. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11875> (3. avg. 2016).

Pravilnik o tržno informacijskem sistemu za trg mleka in mlečnih izdelkov. Ur.l. RS št. 21/15.

Sindikata kmetijstva in živilske industrije Slovenije. Program dela za obdobje 2012–2017 (16. nov. 2012). <http://kzi-sindikata.si/dokumenti/> (11. jul. 2016).

Statistični urad RS. Prireja in odkup kravjega mleka v Sloveniji po letih. http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1514503S&ti=&path=../Database/Oko_lje/15_kmetijstvo_ribistvo/06_mleko/01_15145_mleko/&lang=2 (10. apr. 2016).

Statistični urad. 2014. Letna prireja in poraba mleka na kmetijskih gospodarstvih (27. avg. 2015). <http://www.stat.si/StatWeb/prikazi-novico?id=5405&idp=11&headerbar=9> (3. apr. 2016).

Uredba o uvedbi dajatve za mleko in mlečne proizvode. Ur.l. RS št. 1/2009. <https://www.uradni-list.si/1/content?id=90402> (11. jul. 2016).

Žagar J., Kos M., Lapuh B. 2013. Trženje surovega mleka. Ljubljana: kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. <http://lj.kgzs.si/Portals/1/2013%20-%20novice/PRODAJA%20MLEKA%20IN%20REGISTRACIJE.pdf> (17. jul. 2016).

Žagar J., Kos M., Lapuh B. Trženje surovega mleka. <http://lj.kgzs.si/Portals/1/2013%20-%20novice/PRODAJA%20MLEKA%20IN%20REGISTRACIJE.pdf> (12. apr. 2016).

ZAHVALA

Ob zaključku študija se iskreno zahvaljujem za vso pomoč prof. dr. Franciju Avscu, ki mi je kot mentor pomagal s strokovnimi nasveti in vodenjem dela pri diplomski nalogi.

Zahvaljujem se recenzentu prof. dr. Alešu Kuharju za vse nasvete in pomoč.

Prof. dr. Silvestru Žgurju hvala za pregled diplomske naloge.

Dr. Nataši Siard hvala za pomoč pri pregledu diplomske naloge.

Gospe Sabini Knehtl za pomoč in prijaznost skozi vsa leta študija.

Hvala tudi prijateljici Meti za pomoč pri prevajanju in lektoriranju naloge.

Na koncu pa zahvala mojim staršem, sestri, tašči, možu Klemenu, otrokom Luki, Evi ter Lari za spodbudo in potrpljenje pri pisanju diplomske naloge.

Hvala vsem, ki ste verjeli vame!